

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

PRIRUČNIK ZA REALIZACIJU
VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA

„Moje znanje - tvoje buduće zvanje“

PRIRUČNIK ZA REALIZACIJU
VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA

„Moje znanje - tvoje buduće zvanje“

2019.

IMPRESSUM:

Publikacija se izdaje u okviru Projekta „Stručno obrazovanje“, koji implementira Njemačko društvo za međunarodnu saradnju GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit).

GIZ podržava njemačku Saveznu vladu pri ostvarenju ciljeva u međunarodnoj saradnji za održivi razvoj. Stavovi i mišljenja autora izneseni u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja GIZ-a.

Izdavač

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Adresa

Splitska 7

71000 Sarajevo Bosna i Hercegovina

Tel: +387 33 216 162

Faks: +387 33 223 785

Naslov publikacije

Priručnik za realizaciju Vršnjačkog mentorskog programa „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“

Grupa stručnih saradnika

Elma Badžak, Sandra Drmać, Edna Haznadarević, Emina Jusufbegović, Senada Sadović, Almira Stranjak

Urednik

Dženana Alađuz

Lektor

Edina Sidran

Dizajn

Peđa Kazazović

Štampa – **odlučiti ide li u elektronsku verziju pošto još nije odlučena štamparija**

Fotografije

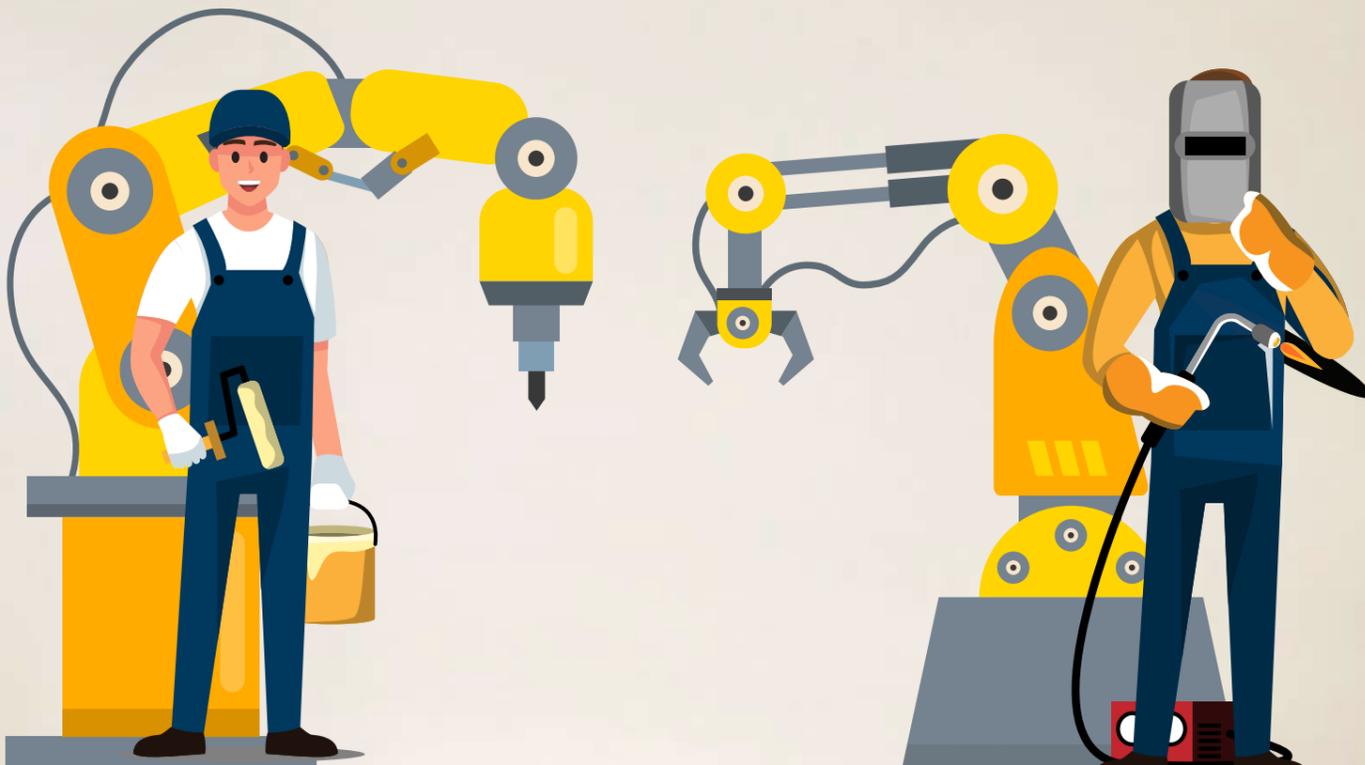
Slike korištene u priručniku nisu pod zaštitom autorskih prava.

Mjesto i godina izdavanja

Sarajevo, 2019.

Prilozi

- Prilog 1.** Materijal za trening stručnih saradnika osnovnih škola
- Prilog 2.** Materijali za trening za stručne saradnike srednjih škola
- Prilog 3.** Potvrda o učešću na jednodnevnom treningu „jačanje kapaciteta stručnih saradnika u osnovnim školama za implementaciju vršnjačkog mentorskog programa „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 4.** Potvrda o učešću na dvodnevnom treningu treninga (tot) u okviru vršnjačkog mentorskog programa „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 5.** Plakat „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 6.** Prijavni obrazac za mentore/ice u vršnjačkom mentorskom programu „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 7.** Prijavni obrazac za učenike/ice osnovnih škola u projektu „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 8.** Obrazac za evidenciju mentorskih parova vršnjačkog mentorskog programa „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 9.** Obrazac za evidenciju procesa druženja mentora/ica i učenika/ice osnovnih škola
- Prilog 10.** Evidencija učenika osnovnih škola u vršnjačkom mentorskom programu „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 11.** Evidencija mentora/ica u vršnjačkom mentorskom programu „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 12.** Certifikat o učešću/sudjelovanju u vršnjačkom mentorskom programu „moje znanje-tvoje buduće zvanje“
- Prilog 13.** Evaluacijski izvještaj o implementaciji vršnjačkog mentorskog programa „moje znanje-tvoje buduće zvanje“

Sadržaj

Predgovor	9
Sažetak	11
Institucionalni okvir za karijernu orijentaciju u sistemu obrazovanja na kantonalnom, federalnom i državnom nivou	12
Vodič kako implementirati vršnjački mentorski program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ u školama	14
10 koraka do uspjeha karijerne orijentacije sa Vršnjačkim mentorskim programom „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“	16
Prilozi	21

Predgovor

Visoka stopa nezaposlenosti mladih (do 60%) i s njom povezan njihov veliki odliv iz Bosne i Hercegovine (BiH), inicirali su niz strukturalnih procesa s ciljem kreiranja rješenja za poboljšanje položaja mladih.

Najprije su tokom 2017. godine u okviru GIZ projekta *Stručno obrazovanje u BiH*, a u saradnji s partnerima iz Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Bosansko-podrinjskog kantona, Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Hercegovačko-neretvanskog kantona i Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske, anketirani roditelji učenika osnovnih škola o njihovoj percepciji stručnog obrazovanja. Jedno od pitanja se odnosilo i na karijernu informiranost tokom osnovnog obrazovanja. Rezultati su pokazali da preko 42% ispitanika nije dobilo nikakav oblik podrške u smislu karijerne orijentacije.

Stoga su Ministarstvo obrazovanja i Pedagoški zavod Bosansko-podrinjskog kantona kao i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Pedagoški zavod Mostar, Zavod za školstvo Mostar i Grad Mostar, a uz podršku GIZ projekta *Stručno obrazovanje u Bosni u Hercegovini* odlučili tokom 2018. godine prvi put u BiH realizovati Vršnjački mentorski program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ namijenjen isključivo učenicama završnih razreda osnovne škole.

Nakon izuzetno uspješno realizovane prve faze Vršnjačkog mentorskog programa, partneri iz Hercegovačko-neretvanskog kantona su odlučili napraviti idući korak u pravcu sistemske integracije vršnjačkog mentorstva kao obećavajućeg pristupa u sistemu karijerne informiranosti i orijentacije. Tom prilikom je program modificiran i proširen na sve učenike završnih razreda, te je uvršten u razvojne planove svih osnovnih škola grada Mostara, kao i svih srednjih stručnih škola kantona.

Do dana izdavanja ovog priručnika program je implementiran u 24 osnovne i 10 srednjih škola na području grada Mostara.

Priručnik pred vama detaljno predstavlja Vršnjački mentorski program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ koji je osmišljen tako da se može prilagođavati individualnim potrebama različitih lokalnih zajednica. Važno je naglasiti da se program može, ukoliko institucionalni kapaciteti to dozvoljavaju, proširiti i na učenike od petog razreda.

Mi vas pozivamo da ovaj program uključite u svoj Godišnji plan rada i zajedno sa nama doprinesete da što veći broj mladih ljudi dobije kvalitetne i pravodobne informacije kao i karijernu orijentaciju, kako bi iskoristili svoj puni potencijal.

Grupa stručnih saradnika

Sažetak

Karijerna orijentacija kao pojam obuhvata sve aktivnosti koje se poduzimaju tokom života radi identifikovanja vlastitih sposobnosti, kompetencija i interesovanja, razvoja vještina potrebnih za prikupljanje relevantnih informacija, njihovu analizu i donošenje na činjenicama zasnovanih odluka koje se odnose na procese učenja, obrazovanja i karijere kao i upravljanja vlastitim učenjem i razvojem karijere².

Proces karijerne orijentacije treba da omogući iskustvo učenja koje pospješuje suočavanje sa samim sobom, sa ličnim interesovanjima, sposobnostima, željama i drugo. U ovaj proces ubrajaju se i: konkretna priprema za zanimanje, prenošenja radnih iskustava i prakse, mjere općeg i stručnog obrazovanja, ponude konkretne pomoći u odlučivanju kao i pružanje pomoći koja vodi ka uspješnom prelazu u zanimanje, odnosno opredjeljenju za stručno obrazovanje sa ciljem upoznavanja profila ličnosti i sticanja lične i socijalne kompetencije.

Nije dovoljno da učenik samo u krugu svoje porodice razmišlja o profilima zanimanja koja postoje, potrebno je i da ga neko usmjeri, pokaže mu i ukaže šta sve to postoji u njegovoj bližoj i široj okolini. Za to su neophodne aktivne metode, saznanje, istraživačko, samostalno kao i grupno učenje kroz igru i refleksiju. Niz istraživanja je pokazalo da peer učenje, tj. vršnjačko učenje u velikoj mjeri pomaže da učenici brže i lakše usvajaju znanja.

Alat karijerne informiranosti i orijentacije, prezentiran u ovoj publikaciji pod nazivom *Vršnjački mentorski program „Moje znanje – tvoje buduće zvanje“*, osmišljen je na osnovu savremenih obrazovnih procesa, stečenih iskustava te uočenih potreba na terenu.

Tokom ovog programa učenik srednje škole učeniku osnovne škole prenosi svoja iskustva tokom školovanja, utiske o školi te sve druge informacije uz pomoć kojih mlađi učenik može razlučiti koje sposobnosti su potrebne za određenu struku. Kroz ovaj program učenici mentori su osposobljeni da prenesu sva ta znanja učenicima osnovnih škola i da osmisle aktivnosti kroz proces mentorstva i druženja kao što su npr. posjete firmama. Iskustva su pokazala da je prenos znanja između vršnjaka neposredniji, jer lakše razumijevaju jedni druge.

U proces karijerne informiranosti i orijentacije, pored vršnjaka-mentora, potrebno je uključiti pedagoga kao i ostalo nastavno osoblje iz škole, te obavezno uspostaviti saradnju sa privrednim asocijacijama ili kompanijama, koje su neizostavna karika u lancu razumijevanja karijerne orijentacije.

Ovaj priručnik je upravo primjer te nove paradigme učenja i prenosa znanja koja je prethodnih godina uspješno testirana na području Hercegovačko - neretvanskog kantona i može biti primijenjena na nivou svih kantona i Federacije BiH.

Institucionalni okvir za karijernu orijentaciju u sistemu obrazovanja na kantonalnom, federalnom i državnom nivou

Na nivou Evropske unije³ djelatnost karijerne orijentacije je pozicionirana u okviru cjeloživotnog učenja i obuhvata niz aktivnosti koje trebaju osposobiti građane da u svakom stadiju života identificiraju svoje kompetencije i interese radi donošenja odluka koje se odnose na odabir obrazovanja i obuke, odnosno izbora zanimanja, ali i radi upravljanja vlastitim putevima učenja, razvoja karijere i drugim aspektima života.

Iako je Bosna i Hercegovina u statusu čekanja odobrenja za kandidaturu za prijem u Evropsku uniju (EU), obrazovni sistem poduzima korake prilagođavanja evropskim standardima, što uključuje i strateški pravac razvoja karijernog informisanja i orijentacije.

Zakonodavni okvir u Bosni i Hercegovini za razvoj djelatnosti karijerne orijentacije čine sljedeći dokumenti:

1. Konvencija o razvoju ljudskih resursa, Međunarodna organizacija rada 1975. god. (br. 142). Bosna i Hercegovina (ratifikacija: 1993),
2. Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini, donesen u 2003. godini
3. Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini, donesen u 2008. godini
4. Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, donesen u 2007. godini i
5. Principi i standardi u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini, usvojeni u 2014. godini

Djelatnost karijerne orijentacije u osnovnom i srednjem obrazovanju u FBiH utvrđuje se kantonalnim zakonima o osnovnom i srednjem obrazovanju te kantonalnim pedagoškim standardima i normativima za osnovno i srednje obrazovanje.

U većini kantonalnih zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju navedeno je da je za profesionalnu, odnosno karijernu orijentaciju u školi zaduženo nastavničko vijeće, a odjeljenjsko vijeće neposredno učestvuje u profesionalnoj orijentaciji učenika. Pored navedenog, u kantonalnim zakonima se propisuje da se rad na karijernoj orijentaciji utvrđuje Godišnjim programom rada škole. Potrebno je naglasiti da se u kantonalnim pedagoškim standardima i normativima za osnovno i pedagoškim standardima i normativima za srednje obrazovanje, rad na karijernoj orijentaciji navodi u okviru djelokruga rada školskih pedagoga, pedagoga-psihologa i školskih psihologa. Shodno navedenom, može se zaključiti da je, prema zakonskim i podzakonskim propisima kantona koji se odnose na osnovno i srednje obrazovanje, karijerna orijentacija djelatnost koju trebaju provoditi školski pedagozi i psiholozi u saradnji sa stručnim organima škole i to nastavničkim i odjeljenjskim vijećem.⁴

³ Više na linku http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/resolution2004_en.pdf

⁴ Citat preuzet iz dokumenta „Strateški pravci razvoja karijerne orijentacije u Federaciji BiH za period 2015 - 2020. godina”; Federalno ministarstvo nauke i obrazovanja, 2014; str 6 http://fmon.gov.ba/Upload/Dokumenti/9ce1a95c-1d1d-4817-b9fb-09479db744b7_Strate%C5%A1ki%20pravci%20razvoja%20karijerne%20orijentacije%20u%20FBiH%20za%20period%202015%E2%80%932020.%20godina..pdf

Uvažavajući postojeće Pedagoške standarde i normative za osnovno obrazovanje, činjenica je da oni ne akcentiraju dovoljno značaj karijerne orijentacije u osnovnoškolskom obrazovanju, što posredno utiče na njenu percepciju u obrazovnom sistemu.

Čak i kada se poduzmu ključni koraci poput izrade dokumenta „Strategijski pravci razvoja karijerne orijentacije u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2015-2020” krajem 2014. godine, implementacija Strategije ni pet godina od njenog donošenja nije zvanično započeta.

Praksa je pokazala da obavezu karijerne orijentacije uglavnom obavljaju školski pedagozi, kojima je ona samo jedan od brojnih zadataka, dok su drugi akteri procesa, poput nastavnika, poslodavaca, predstavnika institucija nedovoljno uključeni. Samim time, proces karijerne informiranosti i orijentacije ne može biti u potpunosti zaokružen.

Privatni sektor u Bosni i Hercegovini (BiH), kao važna karika u ovom lancu, i pored svih poteškoća uspijeva odgovoriti najvećim globalnim izazovima i zadovoljiti svoje kupce širom svijeta. Međutim, saradnju sa kompanijama u procesu karijerne informiranosti i orijentacije još uvijek nisu dovoljno prepoznali mladi i njihovi roditelji, što ukazuje na potrebu aktiviranja niza mjera kako bi došlo do buđenja interesa za srednje stručno i tehničko obrazovanje i u konačnici, za zaposlenjem u bosanskohercegovačkoj privredi.

U procesu karijerne informiranosti i orijentaciji učenika, njihovi roditelji i staratelji su jedan od najvažnijih stubova. Međutim, posljednje urađeno anketiranje pokazalo je da ni sami roditelji učenika završnih razreda osnovne škole nisu nikad dovoljno bili informirani ili savjetovani za odabir svoje profesije.⁵

Rezultati ankete su pokazali da je svega 31% ispitanika dobilo savjet da izaberu strukovno zanimanje od strane roditelja i članova porodice, a 15% od prijatelja. Tek 10% ispitanika je bilo savjetovano za odabir strukovne škole od strane nastavnika, 7% od strane poslovnih ljudi, a od strane karijernih savjetnika i direktora škola tek u 2 % slučajeva.

Roditelji također smatraju da današnja situacija sa savjetovanjem nije značajno bolja. **Skoro 50% roditelja** se većinom ili u potpunosti ne slaže sa tvrdnjom da mladi danas dobijaju dovoljno informacija o edukaciji i karijernoj orijentaciji od škola i zavoda za zapošljavanje. **Svega 6% roditelja** se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da mladi dobijaju dovoljno informacija o nastavku školovanja nakon završene osnovne škole.

Imajući u vidu sve gore navedeno, može se slobodno izvući zaključak da mladi trebaju više kvalitetnih informacija vezano za karijernu orijentaciju. Škole, kao i druge institucije i centri za karijerno savjetovanje mogu igrati važnu ulogu u odabiru pravca u kojem će se mlada osoba nastaviti školovati nakon završetka obaveznog osnovnog obrazovanja. Relevantan plan karijerne orijentacije i informacije o raznim vrstama srednjoškolskog obrazovanja su važni koraci u odabiru buduće karijere jedne mlade osobe.

⁵ Istraživanje pod nazivom „Mišljenja i stavovi o srednjem stručnom obrazovanju” sprovelo je Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona uz podršku GIZ projekta „Stručno obrazovanje u BiH” 2019. godine na području HNK na uzorku od 889 osoba.

Vodič kako implementirati vršnjački mentorski program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ u školama

Vršnjački mentorski program je jedan od inovativnih alata u okviru široke lepeze mogućnosti i aktivnosti koje vode ka karijernoj informiranosti i karijernoj orijentaciji u osnovnim školama. Ovaj pristup je namijenjen učenicima završnih razreda osnovnih škola. Program je osmišljen tako da se učenici osnovne škole prijavljuju za učešće u Vršnjačkom mentorskom programu na način da sami definišu svoje interese kao i zanimanja za privredne sektore prema prioritetima. Ovome prethodi upoznavanje učenika sa privrednim granama i branšama.

- **Motivaciju za sudjelovanje u Vršnjačkom mentorskom programu „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ dobila sam na satu razrednog odjela kada je pedagoginja škole prezentirala Program. Ovo iskustvo puno mi je pomoglo prilikom izbora srednje škole. Ljubazni profesori, pozitivna atmosfera među učenicima je samo potvrdila moju odluku da upišem Srednju turističko-ugostiteljsku školu u Mostaru. Preporučila bih budućim učenicima 9. razreda sudjelovanje u ovom programu.** Jelena Martinović, učenica 9. razreda Osnovne škole Bartola Kašića, Mostar.

U isto vrijeme učenici srednjih stručnih škola prijavljuju se za ulogu mentora. Mentori prolaze kratku obuku koju realizuje školski pedagog kako bi bili osnaženi u svojoj ulozi mentora. Pedagozi osnovnih i srednjih stručnih škola sarađuju i zajednički formiraju najbolje parove: mentor/ica i učenik/ca.

- **Vršnjački mentorski program je za mene jedno veliko iskustvo i prilika na kojoj sam kao srednjoškolka jako zahvalna. S obzirom na to da idem u srednju stručnu školu, glavna motivacija mi je bila pokazati da žene mogu sve što i muškarci i da je stručna škola i ženska, a ne samo muška. U vršnjačkom mentorskom programu sudjelujem već dvije godine i za mene je to izvrsna prilika da stičem nova iskustva i da nadograđujem sebe.** Amina Begić, mentorica, JU Mašinsko-saobraćajna škola Mostar

Ovu metodologiju rada učesnici Vršnjačkog mentorskog programa ocijenili su kao izuzetnu, jer omogućava prenos znanja, informacija i ličnih dojmova na „vršnjački način“. Kroz rad u paru, posjete školi i firmama, kao i neformalna druženja, učenik i mentor imaju mogućnost kreativno razmjenjivati informacije i znanja.

Primjena vršnjačkog programa na području Hercegovačko-neretvanskog kantona – iskustvo srednje stručne škole

JU Srednja građevinska škola Mostar suočavala se sa problemom nedovoljnog broja upisanih učenika u periodu od 2011. do 2016. godine. Međutim, statistički podaci od posljednje tri godine govore o promjeni stanja svijesti kod završenih osnovaca i njihovih roditelja. Naime, prilikom upisa u školu u junu 2017. ostvaren je porast broja zainteresiranih, te se u prve razrede upisalo 45 učenika. Naredne godine, u junu 2018. upisano je 52 učenika, a za 2019. godinu očekuje se upis više od 70 učenika u tri tehnička i jednom zanatskom odjeljenju prvih razreda.

- **Faktori koji su doprinijeli sukcesivnom porastu interesa učenika su brojni: povećanje vannastavnih aktivnosti, brojne naučno-nastavne ekskurzije za učenike tokom školske godine, poboljšanje kvaliteta nastavnog procesa, medijska promocija škole, uvođenje novih nastavnih planova i programa, pozitivna klima u školi, projekt stipendiranja učenika koji se opredijele za zanate i tako dalje. Međutim, ove, 2019. godine, značajnu ulogu u porastu interesovanja odigrao je i Vršnjački mentorski program „Moje znanje-tvoje buduće zvanje“, kao oblik karijernog informisanja.** Sanela Mesihović, direktorica JU Srednje građevinske škole Mostar

U ovom programu učestvovala su 22 đaka građevinske škole. Svakom učeniku dodijeljen je učenik-partner iz neke od osnovnih škola koji je imao priliku iz prve ruke čuti informacije o kvalitetu nastave, odnosima profesor-učenik, odnosima između učenika, vannastavnim aktivnostima, materijalno tehničkim uslovima u školi, te mnogim drugim pitanjima vezanim za školu, koja su zanimala učenike devetih razreda. Stoga rukovodstvo ove škole smatra da treba obavezno nastaviti sa provođenjem mentorskog programa u školama.

Primjena vršnjačkog programa na području Hercegovačko-neretvanskog kantona – iskustvo osnovne škole

Kako bi ponudili više sadržaja učenicima po pitanju profesionalne orijentacije, u školskoj 2018/19. godini OŠ Bartola Kašića Mostar realizirala je program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ uz podršku GIZ-ovog projekta „Stručno obrazovanje u Bosni i Hercegovini“. Jedna od specifičnosti ovog programa je mentorski pristup gdje su učenici srednjih stručnih škola pružali podršku učenicima završnih razreda osnovnih škola. Tako su zainteresirani učenici škole od mentora iz srednjih škola dobili direktne informacije o načinu školovanja, mogućnostima za dalje usavršavanje i posao. Istovremeno stekli su i novog prijatelja s kojim mogu razgovarati o svojoj budućnosti.

- **Nakon prezentacije programa u školi pozitivno me iznenadio odjek i interes kod roditelja koji su ovaj program prepoznali kao način usklađivanja obrazovnog procesa s tržištem rada.**Sandra Drmać, pedagoginja.

10 koraka do uspjeha karijerne orijentacije sa Vršnjačkim mentorskim programom „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“

Da bi Vršnjački mentorski program „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ uistinu urodio plodom, potrebna je sinergija ključnih aktera u obrazovnom sistemu a to su relevantna ministarstva, pedagoški zavodi i škole.

Predstavljanje Vršnjačkog mentorskog programa se odvija po sljedećem hodoogramu:

1. PREZENTACIJA VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA DIREKTORIMA I PEDAGOZIMA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

Predstavnici ministarstva i pedagoškog zavoda prezentiraju direktorima škola ciljeve i ishode vršnjačkog mentorskog programa „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“ iz ugla ostvarivanja smjernica za karijerno informiranje i orijentaciju. Predstavljanje iskustava škola koje su već prošle prve korake u programu su također dobrodošle u ovoj fazi prezentacije u cilju ohrabivanja drugih škola za uključenje u Vršnjački mentorski program. Dalja provedba Vršnjačkog mentorskog programa u školama biće uvijek praćena od strane nadležnog ministarstva, dok savjetodavnu ulogu u toku procesa obavlja pedagoški zavod.

2. PREZENTACIJA VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA RAZREDNICIMA I DRUGIM NASTAVNICIMA U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI:

Nakon prezentacije programa nadležnih institucija, menadžment škole uvrštava ovaj program u Godišnji program rada škole, te informira i ostalo nastavno osoblje o njemu. U tu svrhu se može organizovati poseban sastanak ili dodati kao tačka prezentacije na sjednici nastavničkog vijeća. Što se tiče vremenskog perioda, preporučuje se početak ili kraj školske godine za upoznavanje nastavnog osoblja s početkom implementacije Vršnjačkog mentorskog programa.

3. EDUKACIJA PEDAGOGA I NASTAVNOG OSOBLJA / IZGRADNJA KAPACITETA ZA REALIZACIJU VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA

Programi treninga za osnovne i srednje škole (Prilog 1 i Prilog 2), koje provodi Pedagoški zavod, napravljeni su kao niz visoko

interaktivnih radionica i aktivnosti, i uz koje se koriste odgovarajući radni listovi, obrasci, prezentacije i sl., koje će poslužiti kao vodič za provođenje vršnjačkog mentorskog programa u školama. Kroz aktivnosti treninga, učesnicima se omogućuje da imaju dovoljno vremena i energije da procesuiraju znanja i vještine, te reflektuju naučeno. Svaka aktivnost ili vježba ima svoj proces, uključujući određene pripreme prije i načine izlaska iz vježbe, i često se dotiču ličnih propitivanja motivacije, stavova i vrijednosti samih učesnika u vezi sa vršnjačkim mentorskim programom. Teme koje se obrađuju treningom hronološki su posložene tako da prate proces provođenja mentorskog programa, čime su učesnici stavljeni u situaciju u kojoj će se zaista i naći kada započnu provoditi projekt u svojim školama.

Konkretni ciljevi treninga se odnose na osposobljavanje učesnika da:

- bolje shvate koncept, cilj, zadatke vršnjačkog mentorskog programa koji će se implementirati u školama,
- dobiju tačne informacije u vezi sa implementacijom i praćenjem svake pojedine aktivnosti u okviru vršnjačkog mentorskog programa,
- razviju umijeća komuniciranja i timskog rada,
- steknu umijeća koja će im omogućiti da primijene na terenu čitav niz aktivnosti, vježbi, interaktivnih metoda koje će se koristiti u treningu,
- steknu osnovno znanje koje je neophodno za razvoj i unapređenje vršnjačkog mentorskog programa.

Poslije ovog treninga učesnici će jasno razumjeti planiranje, organizaciju i dinamiku provođenja samog projekta. Potvrdu o učešću na jednodnevnom treningu - jačanje kapaciteta stručnih saradnika u osnovnim školama (Prilog 3) i Potvrdu o učešću na dvodnevnom treningu -TOT (Prilog 4) izdaje Pedagoški zavod.

4. PREZENTACIJA VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA RODITELJIMA (samo za osnovne škole):

Početak školske godine se organizuju roditeljski sastanci, što je najbolja prilika da se roditeljima daju informacije o predstojećoj realizaciji Vršnjačkog mentorskog programa. Pri tome je poželjno koristiti materijale priložene ovom priručniku.

Prezentaciju programa radi razrednik uz stručnu podršku pedagoga i/ili psihologa škole. Pri tome je važno da roditelj shvati svoju ulogu u smislu partnera školi u odabiru nastavka obrazovanja svog djeteta! Odgovornost za dobar odabir nastavka školovanja nije samo na učeniku. Odgovornost snose i osnovne škole, roditelji, srednje stručne škole i predstavnici privrede.

U srednjim stručnim školama razrednici informiraju roditelje da se u njihovoj školi provodi Vršnjački mentorski program i pozivaju da ohrabre svoju djecu da se prijave za mentorsku ulogu.

5. PREZENTACIJE NA ČASOVIMA ODJELJENSKE ZAJEDNICE U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA

Nakon prezentacije roditeljima, slijedi prezentacija programa i za učenike od strane razrednika. Najbolji način da se učenicima predstavi Vršnjački mentorski program je kroz obradu tema nastavka školovanja i odabira zanimanja, koje se provlače kroz razrednu nastavu a nakon toga i predmetnu. Nakon općeg izlaganja, potreban je individualni pristup učenicima za koje se smatra da imaju sklonost ka stručnim i tehničkim zanimanjima ili koji su iskazali inicijalni interes za Vršnjački mentorski program. U prilogu ovog priručnika se nalazi i video tutorijal koji učenicima osnovnih škola na prihvatljiv način objašnjava sve korake mentorskog programa.

Uvijek je korisno na ove časove pozvati roditelje koji rade u jednoj od kompanija da predstave izazove i prednosti rada u metalskoj, drvno-prerađivačkoj, IT ili nekoj drugoj industriji i zanatu kako bi učenici stekli pravu sliku o zanimanju iz tzv. „prve ruke“

6. PRIJAVA UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA ZA UČEŠĆE

Na početku školske godine plakat (Prilog 5) i prijavni obrasci (Prilog 6 i Prilog 7) moraju biti izloženi na vidno mjesto u školi i kod školskog pedagoga. U slučaju da je potrebno, pedagog ili razrednik može pružiti podršku učeniku prilikom popunjavanja prijavnog obrasca. Nakon prijavnog roka od minimalno dvije (2) sedmice, pedagog sačinjava ukupnu evidenciju prijavljenih učenika. Prema prijavama i preferiranoj listi zanimanja/sektora od strane učenika, pedagog osnovne škole kontaktira pedagoga odgovarajuće srednje stručne škole i informiše ga o broju prijavljenih učenika.

7. FORMIRANJE MENTORSKIH PAROVA

Nakon obrade prijava, pedagozi osnovnih i srednjih stručnih škola zajednički formiraju parove mentor - učenik prema dostupnim informacijama iz prijavnih obrazaca o afinitetima i očekivanjima učenika na obje strane. Pedagog osnovne škole popunjava Evidenciju mentorskih parova (Prilog 8) koju je potrebno dostaviti Ministarstvu obrazovanja, te po jednu kopiju pedagogu srednje škole i za sopstvenu evidenciju. U prilogima Priručnika nalaze se kao primjeri za rad i obrasci: Evidencija procesa druženja mentora/ice i učenika/ce osnovnih škola, koju vodi mentor (Prilog 9), Evidencija učenika osnovnih škola u Vršnjačkom mentorskom programu, koju vode pedagozi (Prilog 10) i Evidencija mentora/ica u Vršnjačkom mentorskom programu, koju vodi pedagog stručne škole (Prilog 11).

8. TRENING ZA UČENIKA-MENTORA

Pedagog srednje stručne škole će obaviti jednodnevnu obuku sa mentorima u cilju jačanja njihove uloge, koristeći prigodne dijelove materijala za trening stručnih saradnika srednjih škola.

Cilj obuke je da učenik-mentor shvati svoju ulogu, odgovornost ali i značaj zadataka kojeg obavlja uz obavezu vođenja evidencije o druženjima i kratkog izvještaja popraćenog fotografijama, koje dostavlja pedagogu škole.

Važno je napomenuti da i učenik iz osnovne škole ima zadatak da informira pedagoga svoje škole o realizaciji mentorskih druženja, dostavljajući fotografiju sa druženja i pisani komentar.

9. REALIZACIJA MENTORSKIH DRUŽENJA

Nakon što su formirani mentorski parovi, učenici - mentori dobijaju kontakt svog učenika iz osnovne škole. Prema dogovoru s pedagogom oni kontaktiraju učenika kako bi dogovorili termin i mjesto prvog susreta. Efikasno je organizovati prvo druženje svih mentorskih parova u srednjoj školi na koje učenik iz osnovne škole dolazi samostalno ili uz organizaciju roditelja/pedagoga, tako da druženje i razmjena informacija bude u što opuštenijoj i prijateljskoj atmosferi.

Dosadašnja praksa je pokazala da je najefikasnije održati tri do pet sastanaka mentor - učenik kako bi se uspostavio odnos povjerenja među učenicima, otvorila komunikacija i omogućilo dovoljno vremena za razmjenu znanja i iskustava.

Da bi mentorski par zaista imao konstruktivnu komunikaciju, mentor treba napraviti minimalni plan susreta na tri lokacije: po jedan u srednjoj školi, firmi i jedan po vlastitom izboru na sigurnoj i javnoj lokaciji, o kojoj će učenik osnovne škole izvijestiti roditelje i pedagoga.

Prilikom realizacije sastanaka, mentor mora voditi evidenciju o sastancima prema obrascu dobijenom od pedagoga i dostaviti ga svom pedagogu.

Po uspješnom završetku programa učesnici dobijaju Certifikat za učešće u Vršnjačkom mentorskom programu (Prilog 12).

Značaj srednje stručne škole kao škole domaćina

S obzirom da je škola iz koje dolazi učenik-mentor u fokusu tokom druženja mentorskih parova, potrebno je da se sama škola pokaže kao dobar domaćin. Postoji više načina kako se škola može pripremiti za dolazak potencijalnih novih učenika:

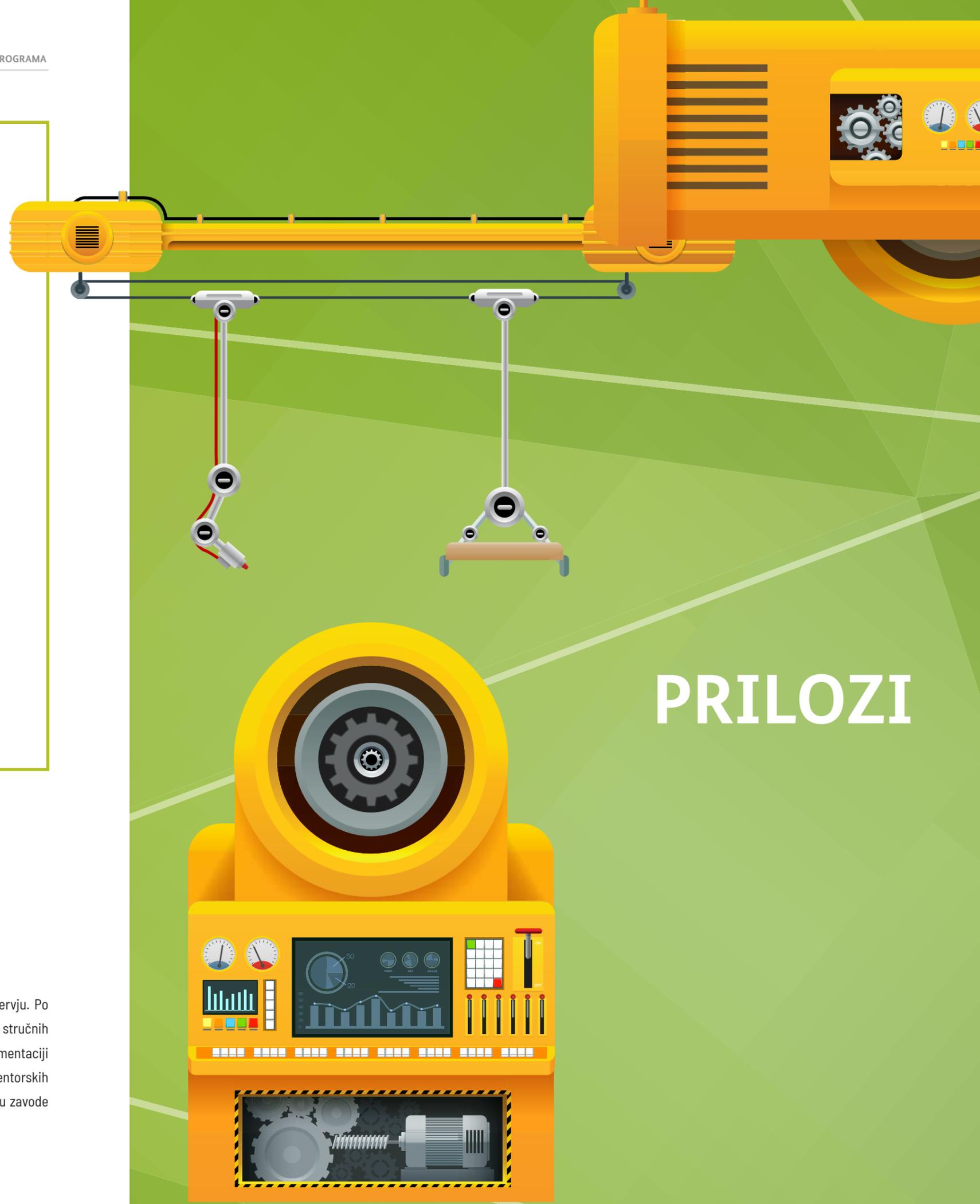
1. Učenik - mentor će u saradnji s pedagogom i rukovodstvom svoje škole organizovati obilazak škole s fokusom na praktičnu nastavu. Sve ono što učenik vidi svojim očima i po mogućnosti uradi sam, zasigurno će se urezati u njegovo sjećanje i ostaviti neizbrisiv trag. Korisno je omogućiti učeniku direktnu komunikaciju s nastavnim osobljem škole, tako da učenik može pitati sve što ga zanima prema stručnim oblastima. Važno je razbiti predrasudu da srednje stručne škole ne nude dovoljno da bi bile atraktivne u današnje vrijeme.
2. U dogovoru sa firmom gdje učenici idu na praksu, organizovati njen obilazak za mentorske parove. Vrlo je važno učeniku predočiti vezu koja postoji između obrazovanja i realnog sektora za koji se obrazuje. Pri tome je nužno da učenik sazna čime se firma bavi, kakvu su uslovi za obavljanje prakse, kakva su moguća primanja, prilike za napredovanje, kakve sve vrline poslodavac očekuje od saradnika a koje sposobnosti su poželjne za to zanimanje.
3. Upoznati učenika s bivšim učenicima škole koji su po završetku škole postali dobri i prepoznatljivi majstori, stručnjaci, menadžeri ili sl. Ispričati priču tih uspješnih ljudi i na taj način im približiti sve mogućnosti koje nosi obrazovanje u datoj školi.

PRAĆENJE I EVALUACIJA VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA

Načini praćenja realizacije Vršnjačkog mentorskog programa su:

- Sastanci pedagoga sa učenicima - mentorima
- Pregled izvještaja, fotografija, evidencijskih listova

Evaluacija uspjeha programa može se uraditi kroz ispitivanje stepena zadovoljstva putem ankete i/ili kroz intervju. Po potrebi, radi dublje procjene, mogu se zatražiti povratne informacije od strane roditelja, nastavnika i pedagoga srednjih stručnih škola ili pak privrednih subjekata. Na osnovu dobijenih rezultata, pedagog sačinjava Evaluacijski izvještaj o implementaciji Vršnjačkog mentorskog programa "Moje znanje-tvoje buduće znanje", koji sadrži između ostalog podatke o broju mentorskih druženja i mentorskih parova kao i pozitivne primjere iz prakse. Izvještaj se dostavlja u Ministarstvo obrazovanja i u zavode (Prilog 13).

PRILOZI

Prilog 1. MATERIJAL ZA TRENING STRUČNIH SARADNIKA OSNOVNIH ŠKOLA

Program treninga napravljen je kao niz radionica, aktivnosti, koje su visoko interaktivne s dijelovima predavanja i uz koje se koriste odgovarajući radni listovi, obrasci, prezentacije i sl., koje će poslužiti kao vodič za provođenje vršnjačkog mentorskog programa u školama. Kroz aktivnosti treninga, učesnicima se omogućuje da imaju dovoljno vremena i energije da procesuiraju znanja i vještine, te reflektuju naučeno. Svaka aktivnost ili vježba ima svoj proces, uključujući određene pripreme prije i načine izlaska iz vježbe, i često se dotiču ličnih propitivanja motivacije, stavova i vrijednosti samih učesnika u vezi sa vršnjačkim mentorskim programom. Teme koje se obrađuju treningom hronološki su posložene tako da prate proces provođenja mentorskog programa, čime su učesnici stavljeni u situaciju u kojoj će se zaista i naći kada započnu provoditi projekt u svojim školama.

Konkretni ciljevi treninga se odnose na osposobljavanje učesnika da:

- bolje shvate koncept, cilj, zadatke vršnjačkog mentorskog programa koji će se implementirati u školama,
- dobiju tačne informacije u vezi sa implementacijom i praćenjem svake pojedine aktivnosti u okviru vršnjačkog mentorskog programa,
- razviju umijeća komuniciranja i timskog rada, ▣
- steknu umijeća koja će im omogućiti da primijene na terenu čitav niz aktivnosti, vježbi, interaktivnih metoda koje će se koristiti u treningu,
- steknu osnovno znanje koje je neophodno za razvoj i unapređenje vršnjačkog mentorskog programa.

Program treninga načelno se može podijeliti u tri dijela:

Prvi dio obuhvata:

- Predstavljanje trenera;
- Predstavljanje učesnika kroz vježbe opuštanja i međusobnog upoznavanja (Da sam voda kakva bih bio/la; Priča mog imena). Mogućnost predstavljanja kroz aktivnosti omogućava međusobno upoznavanje i umrežavanje učesnika na jedan novi način koji omogućava razvijanje i doživljavanje osjećaja međusobnog povezivanja. Vježbe su detaljno opisane i mogu se primijeniti na razne segmente populacije i starosne grupe.
- Upoznavanje sa metodologijom rada treninga gdje učesnici zajedno definišu i usvajaju pravila rada koja su im važna da bi se dobro i sigurno osjećali tokom edukacije;
- Definisane očekivanja od edukacije: Učesnici imaju mogućnost govoriti o tome šta od treninga očekuju i istaknuti sva pitanja u vezi s vršnjačkim mentorskim programom na koja bi željeli dobiti odgovor tokom treninga.

Drugi dio donosi prezentaciju sadržaja vršnjačkog mentorskog programa, odnosno aktivnosti u sklopu mentorskog programa „Moje znanje – tvoje buduće zvanje“, koje imaju za cilj aktivno uključivanje svih relevantnih aktera, počevši od direktora, razrednika, pedagoga, učenika i roditelja u proces karijerne orijentacije, odnosno svjesnog odabira nastavka školovanja i budućeg zanimanja, koje se bazira na informacijama, znanju i želji.

Ovaj dio edukacije stavlja naglasak na osvješćivanje konkretne uloge stručnih saradnika u mentorskom programu, koje su njihove snage kako bi svoje znanje iz oblasti mentorskog programa mogli prenijeti učenicima osnovnih škola, te osigurati stručnu i administrativnu podršku u njihovim zadacima i koordiniranju aktivnosti vršnjačkog mentorskog programa.

Treći dio treninga obuhvata sljedeće aktivnosti:

- Upoznavanje stručnih saradnika sa obrascima za praćenje aktivnosti mentorskog programa;
- Organizacija info sastanka stručnog saradnika sa razrednicima devetih razreda;
- Organizacija i realizacija časa odjeljske zajednice sa učenicima devetih razreda s ciljem prezentacije projekta;
- Evidencija prijavljenih učenika osnovne škole za projekt;
- Organizacija i realizacija zajedničkog sastanka sa prijavljenim učenicima od strane razrednika i stručnog saradnika;
- Priprema učenika za "prvi susret" s mentorom;
- Priprema stručnih saradnika za organizaciju i realizaciju procesa formiranja mentorskih parova;
- Dogovaranje narednih koraka u kvalitetnoj realizaciji projektnih aktivnosti.

Stručni saradnici će ovim katalogom aktivnosti dobiti široku lepezu smjernica za kreiranje akcionih koraka u implementaciji svake pojedine aktivnosti vršnjačkog mentorskog programa kao i načina njihovog praćenja i evidentiranja. Poslije ovog „modula“ učesnici će jasno razumjeti planiranje, organizaciju i dinamiku provođenja samog projekta.

Radionice koje su sadržane u ovom programu treninga detaljno su opisane u materijalima i popraćene informacijama pomoću kojih se može bolje shvatiti zašto je određena tema bitna ili na koji način će opisana tehnika doprinijeti ostvarenju ciljeva treninga iz domena vršnjačkog mentorskog programa. U materijalima su također dati primjeri obrazaca za praćenje i evidenciju programskih aktivnosti.

Pojedine aktivnosti treninga baziraju se na modelu učenja na osnovu iskustva uz korištenje visokointeraktivnih metoda. Takvo učenje učesnicima pruža šansu da počnu razvijati umijeća kroz iskustvo. Također, učesnicima se pruža mogućnost da aktivno učestvuju na vježbama i da se upoznaju sa tehnikama rada, prije nego što u takvu vježbu uključe ciljne grupe, konkretno učenike osnovnih škola.

Ono što je bitno napomenuti jeste da svaku radionicu ili vježbu, učesnici kasnije mogu u cjelini primijeniti u svom radu na razne segmente populacije i starosne grupe u cilju postizanja različitih ciljeva. Neke aktivnosti također mogu biti odgovarajuće i za terenske sesije u kojima stručni saradnici rade sa ciljnim auditorijem.

Osim zvaničnog dijela programa treninga, druženje sa učesnicima predstavlja bitan dio cjelokupnog iskustva koje se stiče na treningu.

Očekivani rezultati:

- Samouvjereni, edukovani stručni saradnici koji posjeduju znanja i umijeća neophodna za realizaciju vršnjačkog mentorskog programa u osnovnim školama;
- Osaženi stručni saradnici za poduzimanje organizovanih aktivnosti prema učenicima osnovnih škola u cilju produblivanja njihovog znanja, razvijanja stavova, vjerovanja prema stručnim zanimanjima, koja će im pomoći da preuzmu vlastitu odgovornost za odabir svog budućeg zanimanja.

PRILOZI:

- **Radionice**
- **Radni listovi**
- **Potvda o učešću na treningu**

Radionica 1: Upoznavanje i formiranje grupe

Cilj:

- Predstavljanje svoje "lične karte"
- Međusobno upoznavanje članova grupe
- Upoznavanje članova grupe sa programom, metodama rada i pravilima treninga
- Dobiti jasnu sliku očekivanja učesnika od treninga

Materijal:

- Flipchart plakati (2 kom.)
- Stickeri u boji
- Olovke za sve učesnike

Tok radionice

Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje voditelja. Predstaviti učesnicima cilj i program treninga.

Izraziti nadu da će edukacija proteći u produktivnom radu i učenju, ali i ugodnom raspoloženju i druženju.

1. Aktivnost „Da sam voda, kakva bih voda bio/la...“ (10 min)

Cilj:

- Izraziti trenutno raspoloženje članova grupe
- Omogućiti drugim članovima da to čuju, kako bi se razvio osjećaj povjerenja i pripadnosti grupi.

Moderatorske upute: Učesnici sjede u krugu. Voditelj ih zamoli da jedno po jedno opišu kako se *trenutno* osjećaju, ali na jedan neuobičajen način, tj. u obliku vode, npr. da li su rijeka – brza, planinska, ili bara – mutna, ili more – snažni i moćni, ili... Igru započinje sam voditelj opisujući svoje trenutno raspoloženje: „Da sam voda, bio/la bih...“.

Komentar/zaključak: Voditelj može na kraju ukazati na važnost osvješćivanja emocija pred grupom, kao i prihvatanja njihove različitosti i mogućnosti utjecaja na rad grupe. Ukoliko se neki učesnici nalaze u emocionalnom stanju koje može ometati njihovo učešće u radu grupe, potrebno im je pružiti prostor da to iskažu u grupi ili nakon radionice.

2. Aktivnost „Priča mog imena“ (20 min)

(preuzeto iz knjige: K.Bunčić, Đ.Ivković, J.Janković, A.Penava: „Igram do sebe“; „Alinea“, Zagreb, 1998.)

Cilj:

- Upoznavanje članova grupe i prilika da učesnici međusobno zapamte imena jedni drugima.
- Uključivanje pasivnih i povučenih članova grupe.

Moderatorske upute: Svi članovi grupe sjede u krugu. Svi učesnici trebaju ispričati priču svoga imena, tj. da kažu koje je porijeklo i značenje njihovog imena, po kome su ga dobili, da li ga vole ili ne i zašto. Ukoliko ga imaju, učesnici iznesu i svoj nadimak, objasne kako su ga dobili, da li ga vole ili ne i da li „posjedovanje“ tog nadimka značajnije utječe na njihov život. Učesnike se pita i da li bi željeli promijeniti svoje ime i nadimak, i ako da, koje bi uzeli i zašto. U ovoj igri učestvuje i voditelj i on je taj koji prvi ispriča priču svoga imena.

Voditelj može pitanjima poticati manje prikljive članove grupe. Pitanja mogu postavljati i ostali članovi grupe, ali svoja imena objašnjavaju tek kada na njih dođe red.

Pitanja za diskusiju: Na kraju igre, voditelj može razviti diskusiju koju potiče pitanjima: kako su se učesnici osjećali govoreći o sebi; da li im je bilo ugodno ili ne i zbog čega; da li osjećaju da su se bolje upoznali sa ostalim članovima grupe i sl.

Napomena: Važno je uključiti svakog člana i osigurati pažnju ostalih. Vrlo često, igra doprinosi i poticanju dobrog raspoloženja u grupi.

3. Aktivnost „Pravila grupnog rada“ (5 min)

Cilj:

- Upoznati učesnike sa metodama rada koje će biti zastupljene u edukaciji
- Uspostaviti pravila grupnog rada

Moderatorske upute: Voditelj učesnicima ukratko objašnjava karakteristike treninga, odnosno način primjene odabranih sredstava i doziranje opterećenja. Upoznaje ih sa karakteristikama radioničarskog rada: razmjena iskustava kroz razgovor o sebi, kroz igru, crtanje, maštanje; bolje upoznavanje sebe i drugih uz otkrivanje sličnosti i razlika; fokus rada je 80% na učesnicima, a samo 20% na voditeljima; ne nude se i ne nameću gotova rješenja i „recepti“. Općenito, razlika između radioničarskog metoda rada (neformalne edukacije) i klasičnog/frontalnog metoda rada (formalne edukacije) jeste to da se u radionicama radi na principu iskustvenog učenja i rada na sebi, gdje su učesnici aktivni nosioci procesa učenja dok voditelj samo moderira taj proces. U radionicama su svi podjednako važni i bitno je svačije mišljenje.

Zatim poziva učesnike da daju prijedlog šta se sve treba naći u pravilima grupnog rada kojih će se grupa tokom edukacije pridržavati.

Pitanja za diskusiju: Voditelj potiče diskusiju i odgovore učesnika bilježi na flipchart plakat sa pitanjem da li se svi slažu.

Komentar/zaključak: Voditelj u zaključku učesnicima predstavlja pravila i grupa ih zajednički usvaja.

Napomena: Voditelj potiče učesnike i osigurava da se u pravilima grupnog rada nađu neizostavni segmenti: poštivanje vremena, međusobno uvažavanje, korištenje telefona, povjerljivost i slično. Dogovori se sa grupom da će pravila biti istaknuta tokom cijelog trajanja edukacije te da im se po potrebi mogu vratiti i modificirati ih ili se jednostavno pozvati na njih.

4. Aktivnost „Očekivanja od edukacije“ (10 min)

Cilj:

- Dobiti jasnu sliku šta učesnici očekuju od edukacije

Moderatorske upute: Voditelj da učesnicima post-it papiriće, po 2-3 komada u dvije različite boje i da uputu da svako ponaosob zapiše šta očekuje od edukacije. Učesnici zatim izlaze jedan po jedan, kratko govore ono što su zapisali ili papiriće lijepe na zajednički plakat.

Napomena: Voditelj sačuva plakat i donosi ga na zadnju radionicu kada se radi evaluacija. Tada sa grupom provjerava da li su očekivanja ispunjena.

Radionica 2: Očekivanja učesnika vršnjačkog mentorskog programa - igra uloga

Cilj:

- Osvijestiti koja očekivanja i strahove mogu imati mentor, učenik osnovne škole, roditelji i koordinatori vezano za učešće u vršnjačkom mentorskom programu

Materijal:

- Prilog, Radni list *Očekivanja* (učenik osnovne škole, mentor, roditelj, koordinator),
- flipchart plakati (5 kom.),
- flomasteri/markeri.

Tok radionice

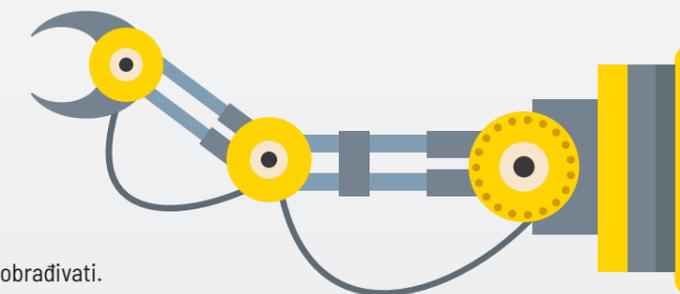
Uvodni dio

Upoznavanje učesnike sa ciljem radionice te značaja teme koja će se obrađivati.

1. Aktivnost „Očekivanja učesnika projekta“ (60 min)

Cilj:

- Osvijestiti koja očekivanja i strahove mogu imati: učenik osnovne škole, mentor, roditelji i koordinatori vezano za učešće u vršnjačkom mentorskom programu
- Poticati učesnike da propituju svoja očekivanja, kako bi mogli postaviti realna očekivanja od sebe i drugih učesnika programa

Moderatorske upute: Učesnici se podijele u 4 grupe, na način da se izmiješaju u odnosu na raspored sjedenja (npr. brojanjem 1, 2, 3, 4 ili slično). Svakoj grupi se podijele odgovarajući radni listići (I-učenci osnovne škole, II-mentori, III-roditelji, IV-koordinatori). Učesnici rade u malim grupama, zajedno se dogovaraju šta da stave na zajednički plakat. Nakon što sve 4 grupe napišu svoje plakate, postave ih na vidljivo mjesto. Nakon toga se grupe rotiraju i dopunjavaju plakate preostale 3 grupe svojim sugestijama, izmjenama i dopunama. Nakon što sve grupe dopune sva 4 plakata, učesnici se vraćaju u veliku grupu, gdje voditelj potiče diskusiju o urađenoj vježbi. Jedna grupa koristi jednu boju markera sve vrijeme (za svoj plakat i komentare na drugima).

Pitanja za diskusiju: Voditelj potiče diskusiju grupe postavljajući pitanja učesnicima o tome kakva im je bila vježba i šta im je bilo lakše – razmišljati kao mentor ili učenik osnovne škole ili kao roditelj? Nakon toga, voditelj uzima za primjer najinteresantnije ili najintragantnije odgovore sa svakog plakata i propituje njihovu realističnost, potkrepljujući svoja pitanja primjerima iz prakse.

Komentar/zaključak: Kroz propitivanje ponuđenih odgovora i nuđenje primjera iz prakse, učesnici imaju priliku da se približe na jedan konkretniji i opipljiviji način programu i svojoj ulozi u njemu. U konfrontiranju očekivanja učesnika sa realnošću treba biti oprezan, kako na početku ne bismo obeshrabrili učesnike – u slučaju da su njihova očekivanja previsoka, uvijek ih treba podsticati i podržavati da razmišljaju o onome što se ipak može učiniti u svakoj situaciji. Dobro je što se učesnici treninga mogu staviti i u ulogu drugih učesnika mentorskog programa (pogotovo u ulogu mentora, ali i ulogu roditelja – nekada odnos sa roditeljima može biti kamen spoticanja u procesu druženja), i sagledati program iz različitih aspekata, te ga tako i bolje razumjeti, što je jako bitan kvalitet ljudi koji se bave pomagačkim radom.

Teorijska osnova: Pitanje očekivanja od sebe i drugih učesnika programa jedno je od ključnih pitanja u radu sa učenicima osnovne škole i mentorima. Podjednako opasno može biti ukoliko učesnici imaju i suviše visoka i suviše niska očekivanja od sebe, s obzirom da i jedno i drugo stanje dovodi do pada motivacije i zadovoljstva angažmanom, što dovodi u pitanje i kvalitete odnosa mentorskog para.

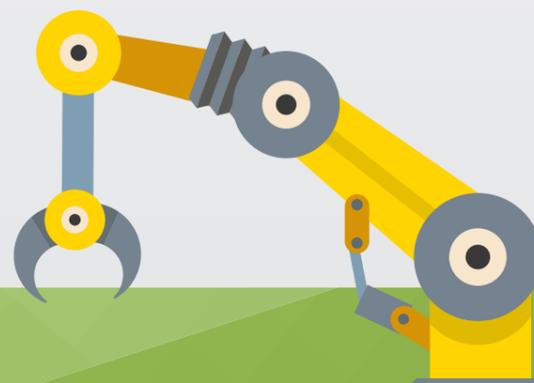
Radionica 3: Prvi kontakt

Cilj:

- Osvijestiti kako učesnici radionice doživljavaju prve susrete – sa kojim očekivanjima, mislima, emocijama i ponašanjima
- Osvijestiti strahove i očekivanja učenika osnovne škole od prvog susreta sa svojim mentorom
- Osvijestiti načine na koje se učenici osnovne škole mogu pripremiti za prvi susret sa mentorom

Materijal:

- Prilog Radni list *Prvi susret*
- flipchart plakati (5 kom.)
- markeri

Tok radionice

Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje cilja radionice. Istaci da prvi susret ima svoj poseban kvalitet i značaj te da se za njega treba pripremiti.

1. Aktivnost „Rituali pozdravljanja“ (10 min)

Cilj:

- Poticanje opuštene atmosfere i zagrijavanje za rad

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da stave stolice po strani kako bi se mogli slobodno kretati po prostoriji. Nakon toga, voditelj demonstrira tri načina pozdravljanja:

- a) Pozdrav naivčina: dvije osobe se uhvate za obje ruke, skoče zajedno uvis i viknu "Hej"
- b) Pozdrav nježnica: dvije osobe se međusobno nježno povuku za desno uho
- c) Pozdrav južnjačkog naroda sa planine: dvije osobe pljesnu rukama i onda sa obje ruke pljesnu sa rukama druge osobe i pri tom viknu "ja mai".

Učesnici isprobaju sva tri načina pozdravljanja, nakon čega dobiju uputu da se slobodno kreću po prostoriji, i čim dvije osobe stanu jedna ispred druge, trebaju se pozdraviti na jedan od ovih načina, ali bez da se prethodno dogovore koji će to biti način.

Komentar/zaključak: Vježba predstavlja simboličan uvod u temu radionice.

Glavni dio

1. Aktivnost „Sjećanje na prvi susret“ (15 -20 min)

Cilj:

- Spoznati kako učesnici doživljavaju prve susrete – sa kojim očekivanjima, mislima, emocijama i ponašanjima

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da se podijele u 3 grupe. Nakon toga svaka grupa dobije radni list *Prvi put*. Članovi grupe se dogovaraju o situaciji koju će izabrati. Nakon toga u grupi razgovaraju o vlastitim iskustvima vezanim za

odabranu situaciju i zajednički je analiziraju, a odgovore bilježe na plakat. Po istom principu svaka grupa uradi i Prvi susret s mentorom. Slijedi prezentacija plakata pred grupom.

Pitanja za diskusiju: Nakon izlaganja sve 3 grupe, voditelj pita učesnike da li pronalaze neke sličnosti i razlike na plakatima, kako to objašnjavaju, kakav je njihov lični stil nošenja sa situacijom u kojoj se nađu prvi put, da li mogu nešto od toga iskoristiti vezano za prvi susret sa mentorom.

Komentar/zaključak: U zaključku voditelj može istaći da svaki prvi susret ima svoj poseban kvalitet, jer intuitivno znamo da je prvi utisak koji ostavljamo važan i želimo da on bude što pozitivniji. Često osjećamo tjelesne simptome i tremu koja je normalna pojava u situaciji kada se nalazimo pred nečim novim i neizvjesnim. Međutim, kada smo svjesni svojih očekivanja, misli, emocija i ponašanja, postajemo opušteniji i lakše se možemo fokusirati na trenutnu situaciju, događaj i sl.

Jedan od načina da se oslobodimo treme jeste taj da uradimo „mentalnu pripremu“, tj. zamislimo situaciju koja nas očekuje, kao da smo je već uspješno prevladali u prošlosti. Ako unaprijed zamišljamo neku situaciju, u stanju smo da proanaliziramo koja su naša, ali i šta bi mogla biti očekivanja druge strane, te kako da ih postavimo na realnu razinu. Sa druge strane, možemo se pitati i šta bi bilo najgore što nam se može desiti u toj situaciji, i pripremiti neku strategiju koja bi nam mogla biti od pomoći u toj situaciji. Iako prvi dojam jeste važan, on nije nužno i presudan za budući odnos, jer i mentor i mali maturant su puno više od onoga što uspiju pokazati i otkriti o sebi prilikom prvog susreta.

2. Aktivnost „Prvi susret sa mentorom“ (30 min)

Cilj:

- Spoznati očekivanja učenika osnovne škole od prvog susreta sa svojim mentorom

Moderatorske upute: Voditelj daje uputu učesnicima da se podijele u 3 grupe. Nakon toga svaka grupa dobije po jedno pitanje za razgovor o prvom susretu sa mentorom. Zavisno od pitanja, odnosno zadatka za grupu, zajednički analiziraju situaciju, a odgovore bilježe na plakat. Slijedi prezentacija plakata pred grupom.

Pitanja za razgovor:

- Kako bi izgledao idealni prvi susret sa mentorom?
- Šta bi moglo da krene «naopako» na prvom susretu?
- Šta je značajno da učenik osnovne škole dobije od svog mentora na prvom susretu?

Komentar/zaključak: Kao pripremu za prvi sastanak važno je da i učenik osnovne škole i mentor razmisle o potrebama, očekivanjima i doprinosu mentorskom odnosu i jasno to iskomuniciraju. Iako prvi susret treba proticati u opuštenoj i spontanoj atmosferi, bez nekih unaprijed zadatih pravila i normi ponašanja, bilo bi korisno da učenici tokom prvog susreta ne zaborave na: *predstavljanje sebe* (ime, godine, škola, mjesto iz kojeg dolazi, čime se bavi u slobodno vrijeme...) i predstavljanje mogućih zajedničkih aktivnosti u procesu druženja, dogovor oko načina komuniciranja, razmjene kontakt podataka, dogovor za naredni susret i slično, kao i *emocionalno povezivanje sa mentorom* (pitati mentora kako mu je u školi, koji je razred, šta voli raditi...).

„Pozitivni feedback“: Susret je korisno završiti nečim pozitivnim i ohrabrujućim i da pri tome feedback bude iskren i konkretan.

RADNI LISTOVI UZ RADIONICE

Radni list: Očekivanja

MENTOR/ICA

Zašto želim biti mentor/ica?	Kakav mentor/ica želim biti?
Koja su moja očekivanja od mentorskog rada?	Čega se bojim u vezi sa mentorskim radom? Čega se bojim u odnosu sa učenicom osnovne škole? Šta ne želim da se u tom odnosu dogodi?

UČENIK/CA OSNOVNE ŠKOLE

<p>Zašto želim imati mentora?</p>	<p>Kakav učenik/ca želim biti u procesu druženja sa svojim mentorom?</p>
<p>Koja su moja očekivanja od odnosa sa mentorom i mentorskim radom?</p>	<p>Čega se bojim u procesu druženja sa svojim mentorom? Što ne želim da se u tom procesu dogodi?</p>

RODITELJ/STARATELJ

<p>Zašto želim da moje dijete ima mentora?</p> <p>Zašto želim da moje dijete bude mentor?</p>	<p>Kakav roditelj (kao dio ovog programa) želim biti?</p>
<p>Koja su moja očekivanja od svog djeteta i cijelog mentorskog programa?</p>	<p>Čega se bojim u procesu implementacije vršnjačkog mentorskog programa? Čega se bojim u odnosu učenik osnovne škole - mentor? Šta ne želim da se u tom odnosu dogodi?</p>

KOORDINATOR/ICA

<p>Zašto želim biti koordinator/ica vršnjačkog mentorskog programa „Moje znanje - tvoje buduće zvanje“?</p>	<p>Kakav koordinator želim biti?</p>
<p>Koja su moja očekivanja od implementacije mentorskog programa?</p>	<p>Čega se bojim u vezi sa implementacijom programskih aktivnosti?</p>

Radni list: Prvi susret

Prisjetite se sljedećih situacija i razmislite:

Situacija	Kakva su bila očekivanja?	O čemu ste razmišljali?	Koje emocije su bile prisutne?	Kako ste se ponašali/šta ste radili?
Prvi školski dan u srednjoj školi				
Prvi sastanak sa direktorom/pedagogom škole				
Prvi put na javnom nastupu				
Prvi put na moru bez roditelja				
Prvi put				
Prvi susret s mentorom				

Literatura

1. Stariji brat, starija sestra, Standardi za implementaciju projekta, Mreža Stariji brat, starija sestra BiH, Sarajevo/Tuzla, februar/veljača 2012.
2. Stariji brat, starija sestra, Priručnik za uvodnu edukaciju volontera, Mreža Stariji brat, starija sestra BiH, Sarajevo 2009.

Prilog 2. MATERIJALI ZA TRENING ZA STRUČNE SARADNIKE SREDNJIH ŠKOLA

Konkretni ciljevi treninga se odnose na osposobljavanje učesnika da:

- bolje shvate koncept, cilj, zadatke vršnjačkog mentorskog programa koji će se implementirati u školama;
- dobiju tačne informacije u vezi sa implementacijom i praćenjem svake pojedine aktivnosti u okviru vršnjačkog mentorskog programa;
- razviju umijeća komuniciranja i timskog rada, ali i preuzimanja odgovornosti za određene aktivnosti;
- steknu umijeća koja će im omogućiti da primijene na terenu čitav niz aktivnosti, vježbi, interaktivnih metoda koje će se koristiti u treningu;
- steknu osnovno znanje koje je neophodno za razvoj i unapređenje vršnjačkog mentorskog programa.

Razvoj kompetencije za izbor zanimanja kod učenika na osnovu ličnog koncepta konačno je cilj i preduslov za uspješan školski prelaz i prelaz u svijet rada. Pod kompetencijom za izbor zanimanja podrazumijeva se sposobnost da se donese u velikoj mjeri samostalna odluka o školovanju ili obuci u firmi te da se ona i implementira. Veoma važno je naglasiti da kroz ovaj program mentori na veoma prirodan način informišu, prave vezu sa resursima u zajednici ali i motivišu učenike tako da oni nakon toga mogu zauzeti određeni stav prema određenom zanimanju.

Ovaj trening teži da pojašni značaj i sve bitne elemente mentorskog rada. Polaznici će usvojiti ideju o ravnopravnosti mentora i učenika osnovne škole, kao i činjenicu da je to prilika da i jedna i druga strana nauče važne činjenice za njihov dalji razvoj. Nakon treninga, nastavnici će biti upoznati sa propisima kojima je regulisan postupak uvođenja nastavnika i stručnih saradnika u rad, motivirani da unaprijede svoj mentorski rad, da planiraju sastanke itd.

Program treninga načelno se može podijeliti u tri dijela:

Prvi dio obuhvata:

- Predstavljanje trenera;
- Predstavljanje učesnika kroz vježbe opuštanja i međusobnog upoznavanja (Da sam voda kakva bih bio/la; Priča mog imena). Mogućnost predstavljanja kroz aktivnosti omogućava međusobno upoznavanje i umrežavanje učesnika na jedan novi način koji omogućava razvijanje i doživljavanje osjećaja međusobnog povezivanja. Vježbe su detaljno opisane i mogu se primijeniti na razne segmente populacije i starosne grupe.
- Upoznavanje sa metodologijom rada treninga gdje učesnici zajedno definišu i usvajaju pravila rada koja su im važna da bi se dobro i sigurno osjećali tokom edukacije;
- Definisavanje očekivanja od treninga: Učesnici imaju mogućnost govoriti o tome šta od treninga očekuju i istaknuti sva pitanja u vezi s vršnjačkim mentorskim programom na koja bi željeli dobiti odgovor tokom treninga.

Drugi dio se odnosi na prezentaciju sadržaja vršnjačkog mentorskog programa, odnosno aktivnosti u sklopu mentorskog programa "Moje znanje - tvoje buduće zvanje" koje imaju za cilj aktivno uključivanje svih relevantnih aktera, kako i na koji način uključiti koga u proces karijerne orijentacije, odnosno svjesnog odabira nastavka školovanja i budućeg zanimanja, koje se bazira na informacijama, znanju i želji.

Veoma važno jeste da će kroz ovaj program biti naglašeno kako percipiramo sebe a kako druge, odnosno kako upoznajemo sebe lakše shvatamo i potrebe drugih. Osvijestiti rodne stereotipe i predrasude unutar ovog projekta je dio koji se mora proći isključivo radi odabira zanimanja koja se još uvijek u našem društvu dijele na muška i ženska.

Ovaj dio edukacije stavlja naglasak na osvješćivanje konkretne uloge stručnih saradnika u mentorskom programu, koje su njihove snage kako bi svoje znanje iz oblasti mentorskog programa mogli prenijeti učenicima osnovnih škola te osigurati stručnu i administrativnu podršku u njihovim zadacima i koordiniranju aktivnosti vršnjačkog mentorskog programa.

Treći dio treninga obuhvata sljedeće aktivnosti:

- Organizacija sastanka sa učenicima srednjih škola koji pokazu interesovanje za mentorski program
- "Prvi kontakt" šta znači i na koji način odabrati i sastaviti par
- Vođenje intervjua
- Dogovaranje narednih koraka u kvalitetnoj realizaciji projektnih aktivnosti
- Upoznavanje stručnih saradnika sa obrascima za praćenje aktivnosti mentorskog programa

Kroz ovaj katalog aktivnosti stručni saradnici će dobiti široku lepezu smjernica za kreiranje akcionih koraka u implementaciji svake pojedine aktivnosti vršnjačkog mentorskog programa kao i načina njihovog praćenja i evidentiranja. Poslije ovog „modula“ učesnici će jasno razumjeti planiranje, organizaciju i dinamiku provođenja samog projekta.

Očekivani rezultati:

Samouvjereni, sposobni treneri iz oblasti obrazovanja vršnjaka koji imaju umijeća neophodna za utvrđivanje i realiziranje mentorskog programa.

PRILOZI:

- Radionice
- Radni listovi
- Potvrda o učešću na treningu

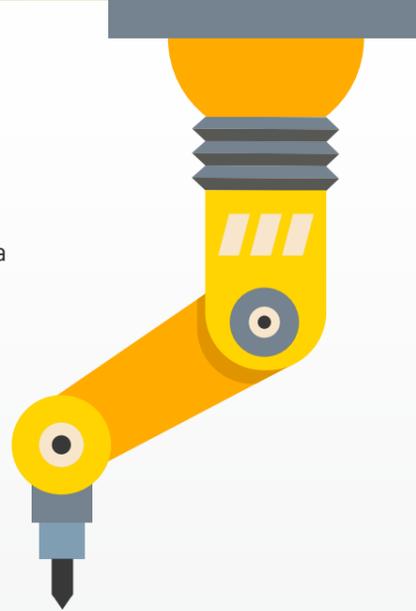
Radionica 1: Upoznavanje i formiranje grupe

Cilj:

- Predstavljanje svoje "lične karte"
- Međusobno upoznavanje članova grupe
- Upoznavanje članova grupe sa programom, metodama rada i pravilima treninga
- Dobiti jasnu sliku očekivanja učesnika od treninga

Materijal:

- Flipchart plakati (2 kom.)
- Stickeri u boji
- Olovke za sve učesnike

Tok radionice

Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje voditelja. Predstaviti učesnicima cilj i program treninga.

Izraziti nadu da će edukacija proteći u produktivnom radu i učenju, ali i ugodnom raspoloženju i druženju.

1. Aktivnost „Da sam voda, kakva bih voda bio/la...” (5 min)

Cilj:

- Izraziti trenutno raspoloženje članova grupe
- Omogućiti drugim članovima da to čuju kako bi se razvio osjećaj povjerenja i pripadnosti grupi

Moderatorske upute: Učesnici sjede u krugu. Voditelj ih zamoli da jedno po jedno opišu kako se *trenutno* osjećaju, ali na jedan neuobičajen način, tj. u obliku vode, npr. da li su rijeka – brza, planinska, ili bara – mutna, ili more – snažni i moćni, ili... Igru započine sam voditelj opisujući svoje trenutno raspoloženje: „Da sam voda, bio/la bih...”.

Komentar/zaključak: Voditelj može na kraju ukazati na važnost osvješćivanja emocija pred grupom, kao i prihvatanja njihove različitosti i mogućnosti utjecaja na rad grupe. Ukoliko se neki učesnici nalaze u emocionalnom stanju koje može ometati njihovo učešće u radu grupe, potrebno im je pružiti prostor da to iskažu u grupi ili nakon radionice.

2. Aktivnost „Priča mog imena” (15 min)

* preuzeto iz knjige: K.Bunčić, Đ.Ivković, J.Janković, A.Penava: „Igram do sebe”; „Alinea”, Zagreb, 1998.

Cilj:

- Upoznavanje članova grupe i prilika da učesnici međusobno zapamte imena jedni drugima.
- Uključivanje pasivnih i povučenih članova grupe

Moderatorske upute: Svi članovi grupe sjede u krugu. Svi učesnici trebaju da ispričaju priču svoga imena, tj. da kažu koje je porijeklo i značenje njihovog imena, po kome su ga dobili, da li ga vole ili ne i zašto. Ukoliko ga imaju, učesnici iznesu i svoj nadimak, objasne kako su ga dobili, da li ga vole ili ne i da li „posjedovanje” tog nadimka značajnije utječe na njihov život. Učesnike se pita i da li bi željeli promijeniti svoje ime i nadimak, i ako da, koje bi uzeli i zašto. U ovoj igri učestvuje i voditelj i on je taj koji prvi ispriča priču svoga imena.

Voditelj može pitanjima poticati manje prikljive članove grupe. Pitanja mogu postavljati i ostali članovi grupe, ali svoja imena objašnjavaju tek kada na njih dođe red.

Pitanja za diskusiju: Na kraju igre, voditelj može razviti diskusiju koju potiče pitanjima: kako su se učesnici osjećali govoreći o sebi; da li im je bilo ugodno ili ne i zbog čega; da li osjećaju da su se bolje upoznali sa ostalim članovima grupe, i sl.

Pažnja/iskustvo: Važno je uključiti svakog člana i osigurati pažnju ostalih. Vrlo često, igra doprinosi i poticanju dobrog raspoloženja u grupi.

3. Aktivnost „Pravila grupnog rada” (5 min)

Cilj:

- Upoznati učesnike sa metodama rada koje će biti zastupljene u edukaciji
- Uspostaviti pravila grupnog rada

Moderatorske upute: Voditelj učesnicima ukratko objašnjava karakteristike treninga, odnosno način primjene odabranih sredstava i doziranje opterećenja. Upoznaje ih sa karakteristikama radioničarskog rada: razmjena iskustava kroz razgovor o sebi, igru, crtanje, maštanje; bolje upoznavanje sebe i drugih uz otkrivanje sličnosti i razlika; fokus rada je 80% na učesnicima, a samo 20% na voditeljima; ne nude se i ne nameću gotova rješenja i „recepti”. Općenito, razlika između radioničarskog metoda rada (neformalne edukacije) i klasičnog/frontalnog metoda rada (formalne edukacije) jeste to da se u radionicama radi na principu iskustvenog učenja i rada na sebi, gdje su učesnici aktivni nosioci procesa učenja dok voditelj samo moderira taj proces. U radionicama su svi podjednako važni i bitno je svačije mišljenje.

Zatim poziva učesnike da daju prijedlog šta sve treba da se nađe u pravilima grupnog rada kojih će se grupa tokom edukacije pridržavati.

Pitanja za diskusiju: Voditelj potiče diskusiju i odgovore učesnika bilježi na flipchart plakat sa pitanjem da li se svi slažu.

Komentar/zaključak: Voditelj u zaključku učesnicima predstavlja pravila i grupa ih zajednički usvaja.

Pažnja/iskustvo: Voditelj potiče učesnike i osigurava da se u pravilima grupnog rada nađu neizostavni segmenti: poštivanje vremena, međusobno uvažavanje, korištenje telefona, povjerljivost i slično. Dogovori se sa grupom da će pravila biti istaknuta tokom cijelog trajanja edukacije te da im se po potrebi mogu vratiti i modificirati ih ili se jednostavno pozvati na njih.

4. Aktivnost „Očekivanja od edukacije“ (10 min)

Cilj:

- Dobiti jasnu sliku šta učesnici/mentori očekuju od edukacije

Moderatorske upute: Voditelj da učesnicima post-it papiriće, po 2-3 komada u dvije različite boje i da uputu da svako ponaosob zapiše šta očekuje od edukacije (jedna boja) i šta nikako ne bi želio da se desi (druga boja). Učesnici zatim izlaze jedan po jedan, kratko govore ono što su zapisali i lijepe na zajednički plakat.

Pitanja za diskusiju: Učesnici mogu diskutovati sličnosti i razlike, odnosno ponavljanje određenih očekivanja.

Pažnja/iskustvo: Voditelj sačuva plakat i donosi ga na posljednju radionicu kada se radi evaluacija. Tada sa grupom provjerava da li su očekivanja ispunjena.

Radionica 2: Očekivanja od mentorskog rada

Cilj:

- Osvijestiti koja očekivanja i strahove mogu imati osnovac, mentor, roditelji i koordinatori vezano za učešće u projektu
- Osvijestiti ulogu mentora u projektu

Materijal:

- Prilog, Radni list *Očekivanja* (osnovac, mentor, roditelj, koordinator)
- flipchart plakati (5 kom.)
- flomasteri/markeri

Tok radionice

Uvodni dio

Predstavljanje ciljeva radionice. U uvodu posebno skrenuti pažnju mentora/ica na značaj i vrijednost teme koja se obrađuje na radionici.

1. Aktivnost „Dupli krug“ (15 min)

Cilj:

- Osvijestiti vlastiti odnos prema malim maturantima ili svoju viziju tih uloga

Moderatorske upute: Voditelj daje uputu učesnicima da prije početka vježbe poredaju stolice u dva koncentrična kruga, tako što ih okrenu jedne prema drugima. Potrebno je imati paran broj stolica/učesnika, a ukoliko je neparan broj učesnika, u vježbi može učestvovati i jedan od voditelja. Nakon toga, učenici sjednu na poredane stolice, u unutrašnjem ili vanjskom krugu. Zadatak im je da razgovaraju o pitanjima koja će im postavljati voditelj, tako da oba člana u paru iznesu svoje mišljenje o spomenutoj temi/pitanju. Na svaku promjenu pitanja/teme, učesnici se pomjeraju za jedno mjesto udesno, tako da dobiju novog sugovornika. Pitanja/teme za razgovor su sljedeće:

1. Šta volim kod mentora ili zašto bih želio/la imati mentora?
2. Šta volim kod svog malog maturanta ili zašto bih želio/la da se družim sa malim maturantom?
3. Čemu se već sada radujem u ovom projektu?

2. Aktivnost „Očekivanja učesnika projekta“ (45 min)

Cilj:

- Osvijestiti koja očekivanja i strahove mogu imati osnovac, mentor, roditelji i koordinatori vezano za učešće u projektu
- Poticati učesnike da propituju svoja očekivanja, kako bi mogli postaviti realna očekivanja od sebe i drugih učesnika projekta

Moderatorske upute: Učesnici se podijele u 4 grupe, na način da se izmiješaju u odnosu na raspored sjedenja. (npr. brojanjem 1, 2, 3, 4 ili slično). Svakoj grupi se podijele odgovarajući radni listići (I-osnovci, II-mentori, III-roditelji, IV-koordinatori). Učesnici rade u malim grupama, zajedno se dogovaraju šta da stave na zajednički plakat. Nakon što sve 4 grupe napišu svoje plakate, postave ih na vidljivo mjesto. Nakon toga se grupe rotiraju i dopunjavaju plakate preostale 3 grupe svojim sugestijama, izmjenama i dopunama. Nakon što sve grupe dopune sva 4 plakata, učesnici se vraćaju u veliku grupu, gdje voditelj potiče diskusiju o urađenoj vježbi. Jedna grupa koristi jednu boju markera sve vrijeme (za svoj plakat i komentare na drugima).

Pitanja za diskusiju: Voditelj potiče diskusiju grupe postavljajući pitanja učesnicima o tome kakva im je bila vježba i šta im je bilo lakše – razmišljati kao mentor ili kao mali maturant? Nakon toga, voditelj uzima za primjer najinteresantnije ili najintragantnije odgovore sa svakog plakata i propituje njihovu realističnost, potkrepljujući svoja pitanja primjerima iz prakse (npr. da li mi zaista možemo pomoći malom maturantu riješiti svoje probleme i kako – šta je ipak ono što možemo uraditi; i sl.).

Komentar/zaključak: Kroz propitivanje ponuđenih odgovora i nuđenje primjera iz prakse, mentori imaju priliku da se približe na jedan konkretniji i opipljiviji način projektu i svojoj ulozi u njemu. U konfrontiranju očekivanja mentora sa realnošću, treba biti oprezan, kako na početku ne bismo obeshrabrili mentore – u slučaju da su njihova očekivanja previsoka, uvijek ih treba podsticati i podržavati da razmišljaju o onome što se ipak može učiniti u svakoj situaciji. Dobro je što se mentori mogu staviti i u ulogu drugih učesnika projekta (pogotovo u ulogu malog maturanta, ali i ulogu roditelja – nekada odnos sa roditeljima može biti kamen spoticanja u radu sa djecom), i sagledati projekt iz različitih aspekata, te ga tako i bolje razumjeti, što je jako bitan kvalitet ljudi koji se bave pomagačkim radom. Ipak, na radionicama sa mentorima se ne nude i ne nameću gotova rješenja i „recepti“ o tome kako i šta trebaju raditi u odnosu sa malim maturantom.

Varijacije: U nedostatku vremena, moguće je izostaviti rad na očekivanjima koordinatora.

Teorijska osnova

Pitanje očekivanja od sebe i drugih učesnika projekta jedno je od ključnih pitanja u radu sa mentorima. Podjednako opasno može biti ukoliko mentori imaju i suviše visoka i suviše niska očekivanja od sebe, s obzirom da i jedno i drugo stanje dovodi do pada motivacije i zadovoljstva mentorskim angažmanom, što dovodi u pitanje i kvalitete odnosa mentorskog para.

U radu sa mentorima potrebno je kontinuirano raditi na propitivanju njihovih očekivanja i njihovom konfrontiranju kako sa realnošću (u slučaju sa previsokim očekivanjima), tako i sa standardima projekta (u slučaju preniskih očekivanja), koji trebaju biti predstavljeni mentorima već na samom početku projekta.

Radionica 3: Model čamca – preventivni aspekt projekta

Cilj:

- Razumijevanje ideje projekta i njegovog preventivnog aspekta
- Osvješćivanje potreba, zaštitnih i riziko faktora koji se javljaju u različitim fazama odrastanja, sa posebnim naglaskom na period djetinjstva i adolescencije
- Razumijevanje uloge učesnika projekta

Materijal:

- Prilog, Plakat *Model čamca*
- stikeri u bojama
- papiri A4 formata za sve učesnike
- flipchart plakati
- bojice
- makaze

Tok radionice

I Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje ciljeva radionice. *Model čamca** je jedan od modela prevencije ovisnosti koji objašnjava kompleksnu dinamiku djelovanja zaštitnih i riziko faktora u nastanku, odnosno prevenciji ovisnosti. Kompletna radionica je bazirana na životnom iskustvu učesnika i prilagođena je karakteru projekta, tako da predstavlja vrlo slikovit i praktičan primjer za razumijevanje ideje projekta i uloge mentora, a i ostalih učesnika u njemu.

* preuzeto iz: "Prevencija ovisnosti okrenuta ka životu i svijetu ili vožnja čamcem sa preprekama – metoda u radu sa mladima", Claudia Kahr

5. Aktivnost „Ja u čamcu odrastanja“ (15 min)

Cilj:

- Opuštanje učesnika i priprema za rad

Moderatorske upute: Moderator podijeli svim učesnicima po jedan A4 papir, i da im zadatak da nacrtaju osobu koja sjedi preko puta njih, ali tako da je nacrtaju u čamcu. Nakon toga, svaki učesnik uzme svoju sliku i razmisli i u kratkim crtama napiše kakav je bio/la u pubertetu, koje osobine je imao/la, čemu je težio/la, koje probleme je imao/la i slično. Nakon toga u parovima kratko

razgovaraju o svojim osobinama, razmjenjuju iskustva i dodaju ukoliko žele još neke osobine koje smatraju da su ih obilježavale u tom periodu.

Pitanja za diskusiju: Nakon aktivnosti, voditelj može pitati učesnike da li im je bilo teško vratiti se u period adolescencije, kako se sada osjećaju razmišljajući o sebi kao adolescentu, da li se nešto promijenilo od tog perioda?

II Glavni dio

Prije samog početka rada, voditelj predstavi učesnicima osnovne pojmove sa plakata *Model čamca*, objašnjavajući njegovu simboliku. Na plakatu se nalaze dvije obale: obala djetinjstva i obala odraslih između kojih se nalazi more odrastanja. Proces odrastanja može se na ovaj način porediti sa vožnjom čamcem. Odrastajući, mladi prelaze sa obale djetinjstva na obalu odraslih, savladavajući razne talase, tj. zadatke i ciljeve, koristeći pomoć i savjete, izbjegavajući zamke i prevazilazeći prepreke. Na tom putu odrastanja nalaze se i neki drugi elementi: ostrva, drugi čamci, svjetionik, ali o njima će biti više riječi nešto kasnije.

Napomena: plakat može biti nacrtan na velikom papiru ili se mogu stavljati elementi plakata pojedinačno nacrtani i izrezani i dodavati na ploču ili površinu gdje će tokom rada učesnici navoditi i lijepiti segmente zadataka.

6. Aktivnost „Obale života i more odrastanja“ (20 min)

Cilj:

- Osvijestiti kvalitet i osobine perioda djetinjstva i odraslog doba, kao i izazove sa kojima se mladi susreću u procesu odrastanja

Moderatorske upute: Moderator zada uputu učesnicima da se podijele u 3 grupe, i to tako da redom broje 1,2,3..., nakon čega sve 1-ce čine jednu grupu, sve 2-ce čine drugu grupu, a sve 3-ce čine treću grupu. Svaka grupa dobije poseban zadatak i papiriće na koje će pisati svoje odgovore (jedan odgovor na jedan papir). Zadaci grupa su sljedeći:

- Djetinjstvo:** Navesti liste kvaliteta ili karakteristike – koji su životni zadaci, kakva su iskustva kojih se sjećamo, kvalitete ostvarene u djetinjstvu (npr. sigurnost, ljubav, igra, bezbrižnost...)
- Odrasli:** Navesti liste kvaliteta ili karakteristike odraslih, koji su ostvareni životni zadaci (npr. samostalnost, finansijska sigurnost, veća odgovornost), šta ih je iz ugla djeteta ili pubertetlije privlačilo kod odraslih
- Pubertet/adolescencija, proces odrastanja – putovanje čamcem:** sa kojim se valovima (izazovima i zadacima) susrećete u svom čamcu ploveći od obale djetinjstva do obale odraslih? (npr. spolni identitet, odabir profesije, istraživanje sebe, težnja ka samostalnosti).

Nakon toga slijedi prezentacija rada u malim grupama, gdje svaka grupa odabere svog predstavnika koji na plakatu „Model čamca“ lijepi odgovore grupe i usmeno ih objašnjava. Poslije toga slijedi diskusija u velikoj grupi, sa posebnim naglaskom na obalu djetinjstva i more odrastanja.

Pitanja za diskusiju: Nakon prezentacije rada u malim grupama, voditelj postavlja pitanja da li bi nešto dodali na postojeće odgovore ili posebno izdvojili neke osobine i posebnosti; koje su prednosti i mane svake od ove tri faze razvoja; gdje se oni trenutno nalaze i u kojoj su fazi; šta djetinjstvo znači za doba mladosti.

Komentar/zaključak: Moderator vodi računa da kroz prezentaciju iskoristi sva mišljenja, kako bi se učesnici na osnovu prisjećanja svog vlastitog iskustva iz djetinjstva i puberteta, mogli uživjeti u položaj, odnosno ulogu koju će imati u projektu.

Pažnja/iskustvo: S obzirom da se učesnici prisjećaju svojih iskustava iz djetinjstva ili puberteta, koja za neke mogu biti bolna, moguće je da učesnici budu emocionalno potreseni, o čemu treba voditi računa. Kako bi se izbjegle spomenute situacije, u obrađivanju teme nije potrebno ići duboko u analizu prošlosti, jer to nije svrha ove radionice.

7. Aktivnost „Ja kao svjetionik na obali odraslih (15 min)“

Cilj:

- Osvijestiti koje osobine su učesnici u mladosti cijenili kod odraslih, šta ih je privlačilo
- Osvijestiti koje osobine bi bile poželjne za jednog mentora

Moderatorske upute: Još jedna bitna komponenta „Modela čamca“ jeste i svjetionik koji se nalazi na obali odraslih. Svjetionik je onaj koji osvjetljava more svojim zrakama, koji nudi mladima orijentaciju i pratnju na njihovom putu, pomoć u savladavanju talasa, te im svojom svjetlošću čini obalu odraslih privlačnijom. Stoga je važno da učesnici razmišljaju o tome šta je to što privlači djecu i mlade kod odraslih, šta je to što oni žele i trebaju od odraslih.

Nakon što voditelj objasni simboliku svjetionika, svako od učesnika dobije listiće i zadatak da prvo individualno razmisli, a zatim napiše, koje su to osobine, kvalitete, „zrake“ koje mogu ponuditi mladima da lakše pristanu na obalu odraslih i u što većoj mjeri izbjegnju „močvarna“ područja. Nakon toga, svaki učesnik obrazlaže i lijepi svoje odgovore na sliku svjetionika.

Pitanja za diskusiju: Voditelj može na kraju vježbe pitati učesnike da li imaju nešto za dodati ili iznijeti neka opažanja vezano za vježbu; kako svoje iskustvo mogu povezati sa ulogom u projektu; da li oni mogu biti svjetionik i koje su to osobine ili „zrake“ koje mogu ponuditi?

Komentar/zaključak: Ako djeca imaju predstavu da biti odrasla osoba znači isključivo mnogo rada, neraspoloženja, životne ozbiljnosti, prilagođavanja, malo zabave i malo avantura, imat će malo interesa da dođu tamo. Sa druge strane, biti oprezan – odrasli nisu sveznajući niti su otporni na problem; oni su samo mladima uzor kako se mogu nositi sa „olujama“ kojih ima i na obali odraslih.

Radionica 4: Prvi kontakt

Cilj:

- Osvijestiti kako mentori doživljavaju prve susrete – sa kojim očekivanjima, mislima, emocijama i ponašanjima
- Osvijestiti strahove i očekivanja mentora od prvog susreta sa malim maturantom
- Osvijestiti načine na koje se mentori mogu pripremiti za prvi susret sa malim maturantom

Materijal:

- Prilog Radni list *Opažanje i intuicija* za sve učesnike
- Prilog Radni list *Prvi put*
- flipchart plakati (5 kom.)
- markeri

Tok radionice

I Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje ciljeva radionice. Izraziti nadu da će svaki susret sa malim maturantom biti poseban na svoj način, ali naglasiti da prvi susret ima svoj poseban kvalitet i značaj i da se za njega treba pripremiti.

8. Aktivnost „Rituali pozdravljanja“ (10 min)

Cilj:

- Poticanje opuštene atmosfere i zagrijavanje za rad

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da stave stolice po strani kako bi se mogli slobodno kretati po prostoriji. Nakon toga, voditelj demonstrira tri načina pozdravljanja:

- Pozdrav naivčina: dvije osobe se uhvate za obje ruke, skoče zajedno uvis i viknu „Hej“
- Pozdrav nježnica: dvije osobe se međusobno nježno povuku za desno uho
- Pozdrav južnjačkog naroda sa planine: dvije osobe pljesnu rukama i onda sa obje ruke pljesnu sa rukama druge osobe i pri tom viknu „ja mai“ .

Učesnici isprobaju sva tri načina pozdravljanja, nakon čega dobiju uputu da se slobodno kreću po prostoriji, i čim dvije osobe stanu jedna ispred druge, trebaju se pozdraviti na jedan od ovih načina, ali bez da se prethodno dogovore koji će to biti način.

Komentar/zaključak: Vježba predstavlja simboličan uvod u temu radionice.

9. Aktivnost „Intuicija i opažanja“ (15 min)

Cilj:

- Provjeriti moć zapažanja i intuiciju mentora

Moderatorske upute: Voditelj zamoli učesnike da se podijele u parove. Parovi formiraju dva reda svojim stolicama, okrenuti jedni prema drugima. Voditelj podijeli svakom učesniku radni listić *Intuicija*, koji učesnici nakon pročitane upute popunjavaju u tišini i bez dogovaranja. Nakon toga ih se zamoli da parovi okrenu jedni drugima leđa i da, također u tišini i bez dogovaranja, popune radne listiće *Opažanje*. Nakon završene vježbe, učesnici u paru razmjenjuju svoje odgovore i provjeravaju njihovu ispravnost.

Pitanja za diskusiju: Nakon vježbe voditelj pita učesnike kako im se dopala vježba, da li im je bilo teško odgovarati na pitanja, koliko su bili uspješni u davanju svojih odgovora i kako to objašnjavaju, da li vjeruju u intuiciju i da li im ona koristi ili šteti, i slično.

Komentar/zaključak: Vježba je dobar uvod za ramišljanje o tome šta inače primjećujemo jedni na drugima, šta će primijetiti osnovci a šta mentori.

II Glavni dio

10. Aktivnost „Sjećanje na prvi susret“ (40 min)

Cilj:

- Osvijestiti kako mentori doživljavaju prve susrete – sa kojim očekivanjima, mislima, emocijama i ponašanjima

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da se podijele u 3 grupe. Nakon toga svaka grupa dobije radni list *Prvi put*, članovi grupe se dogovaraju o situaciji koju će izabrati. Nakon toga u grupi razgovaraju o vlastitim iskustvima vezanim za odabranu situaciju i zajednički je analiziraju, a odgovore bilježe na plakat. Slijedi prezentacija plakata pred grupom.

Pitanja za diskusiju: Nakon izlaganja sve 3 grupe, voditelj pita učesnike da li pronalaze neke sličnosti i razlike na plakatima, kako to objašnjavaju, kakav je njihov lični stil nošenja sa situacijom u kojoj se nađu prvi put, da li mogu nešto od toga iskoristiti vezano za prvi susret sa malim maturantom-osnovcem i slično.

Komentar/zaključak: U zaključku voditelj može istaći da svaki prvi susret ima svoj poseban kvalitet, jer intuitivno znamo da je prvi utisak koji ostavljamo važan i želimo da on bude što pozitivniji. Često osjećamo tjelesne simptome i tremu koja je normalna pojava u situaciji kada se nalazimo pred nečim novim i neizvjesnim. Međutim, kada smo svjesni svojih očekivanja, misli, emocija i ponašanja, postajemo opušteniji i lakše se možemo fokusirati, u ovom slučaju na dijete i ključne osobe u njegovom životu.

Jedan od načina da se oslobodimo treme jeste taj da uradimo „mentalnu pripremu“, tj. zamislimo situaciju koja nas očekuje,

kao da smo je već uspješno prevladali u prošlosti. Ako unaprijed zamišljamo neku situaciju, u stanju smo da proanaliziramo koja su naša, ali i šta bi mogla biti očekivanja druge strane, te kako da ih postavimo na realnu razinu. Sa druge strane, možemo se pitati i šta bi bilo najgore što nam se može desiti u toj situaciji, i pripremiti neku strategiju koja bi nam mogla biti od pomoći u toj situaciji. Iako prvi dojam jeste važan, on nije nužno i presudan za budući odnos, jer i mentor i mali maturant su puno više od onoga što uspiju pokazati i otkriti o sebi prilikom prvog susreta.

11. Aktivnost „Prvi susret sa malim maturantom-osnovcem“ (20 min)

Cilj:

- Osvijestiti očekivanja mentora od prvog susreta sa osnovcem

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da se podijele u 3 grupe. Nakon toga svaka grupa dobije po jedno pitanje za razgovor o prvom susretu sa svojim malim maturantom. Zavisno od pitanja, odnosno zadatka za grupu, zajednički analiziraju situaciju, a odgovore bilježe na plakat. Slijedi prezentacija plakata pred grupom.

Pitanja za razgovor:

1. Kako bi izgledao idealni prvi susret sa malim maturantom?
2. Šta može da krene naopako na prvom susretu?
3. Šta vam je značajno za prvi susret? Šta želite? Šta mislite da mali maturant očekuje od svog mentora?

Komentar/zaključak: Iako prvi susret treba da protiče u opuštenoj i spontanoj atmosferi, bez nekih unaprijed zadatih pravila i normi ponašanja, bilo bi korisno da mentori tokom prvog susreta ne zaborave na sljedeće: *predstavljanje sebe* (ime, godine, škola, mjesto iz kojeg dolazi, čime se bavi u slobodno vrijeme...) i *predstavljanje ciljeva projekta i uloge mentora* (predstaviti moguće zajedničke aktivnosti u procesu druženja, dogovor oko načina komuniciranja, razmjena kontakt podataka, dogovor za naredni susret i slično), kao i *emocionalno povezivanje sa osnovcem* (pitati osnovca kako mu je u školi, koji je razred, šta voli raditi...).

„Pozitivni feedback“ Susret je korisno završiti nečim pozitivnim i ohrabrujućim za malog maturanta i da pri tome feedback bude iskren i konkretan.

Radionica 5: Komunikacija mentor – mali maturant u konfliktnim situacijama

Cilj:

- Osvijestiti vlastiti stil ponašanja u mogućim konfliktnim situacijama sa malim maturantom
- Osvijestiti osnove nastanka konflikata i mogućnosti njihovog rješavanja

Materijal:

- Prilog, *Slika magaraca*

Tok radionice

I Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje ciljeva radionice.

II Glavni dio

12. Aktivnost „Konfliktne situacije u odnosu mentor-mali maturant“ (40 min)

Cilj:

- Osvijestiti vlastiti stil ponašanja u mogućim konfliktnim situacijama sa osnovcem.

Moderatorske upute: Voditelj zada uputu učesnicima da formiraju parove. Zatim svaki par osmisli po jednu *Konfliktnu situaciju mentor-mali maturant* koja bi se mogla desiti tokom druženja. Zadatak parova je da proanaliziraju spomenutu situaciju i razmisle kako bi se ponijeli, i šta bi bila njihova uloga kao mentora u toj situaciji. Nakon toga, svaki par kroz igranje uloga treba pred grupom prikazati tu situaciju i način na koji bi je riješio. Svaki par treba prethodno odrediti ko će imati ulogu osnovca, a ko mentora (ukoliko se ne mogu dogovoriti, mogu npr. izvlačiti dvije slamčice od kojih je jedna kraća, a jedna duža, pri čemu onaj ko izvuče dužu slamčicu igra ulogu mentora). Svaki par odglumi situaciju pred grupom, i nakon svakog prikaza se situacija analizira u velikog grupi.

Pitanja za diskusiju: Nakon prikaza svake od situacija, voditelj potiče grupnu diskusiju pitanjima kako im se čini ova situacija, kako su je oni doživjeli, da li bi ostali članovi grupe postupili drugačije i zašto, kako je mentor pokazao da aktivno sluša i razumije osnovca, kako je osnovac bio spreman da prepozna svoj problem, kako reagovao, da li osjeća da ga mentor razumije.

Komentar/zaključak: U objašnjenju ove vježbe voditelj naglašava da u osnovi svih konfliktnih situacija leže ugrožene potrebe (za ljubavlju i pripadanjem, moći, slobodom, zabavom ili preživljavanjem). Potrebe su urođene i nužno ih je zadovoljiti, iste su kod svih ljudi, a razlike se javljaju u intenzitetu i načinu zadovoljavanja tih potreba. Stoga, u konfliktnim situacijama, mi uvijek

dajemo sebi i drugim ljudima empatiju za naše i njihove potrebe, ali ne nužno i za ponašanja i načine na koje ih nastojimo zadovoljiti. Načini zadovoljavanja potreba su različiti i mnogobrojni, i stoga je potrebno poticati obje strane u konfliktu da iznađu efikasnije načine zadovoljavanja svojih potreba, bez da ugrožavaju nekoga drugoga. U tom kontekstu, ljude je potrebno pažljivo saslušati, pomoći im da istraže svoj problem, naprave samoprocjenu i osvijeste koje potrebe su ugrožene, dati im empatiju za njihove potrebe i pomoći da iznađu najbolji način da ih zadovolje, ali i da ne ugrozi odnose sa drugim ljudima.

Konflikti sami po sebi nisu loši, već su izraz autentičnog odnosa i mogu doprinijeti njegovom razvoju. Dobar odnos nije onaj u kojem ljudi ne dolaze u konfliktne situacije, već onaj u kojem se osobe znaju nositi sa konfliktima i rješavati ih.

Iako prvobitna i instinktivna reakcija u konfliktnoj situaciji može biti borba ili bijeg, jedan od mogućih i efikasnih načina nošenja sa konfliktima je taj da pokušamo analizirati koje su želje, potrebe, problemi i moguća rješenja neke situacije, koja odgovaraju objema situacijama u konfliktu (model *Dva magarca*). Na taj način se usmjeravamo na problem i težimo ostvarivanju situacije POBJEDNIK-POBJEDNIK, u kojoj su u potpunosti zadovoljene potrebe obje strane u konfliktu. U situaciji POBJEDNIK-GUBITNIK, zadovoljavamo potrebe jedne strane u konfliktu na uštrb druge. U situaciji KOMPROMISA, tj. nalaženja na pola puta, samo djelomično su zadovoljene potrebe obje strane u konfliktu, što kratkoročno može biti dobro za smirivanje tenzija ili sprečavanje eskalacije konflikta, ali dugoročno dovodi do nezadovoljstva i frustracije, jer su potrebe obje strane ostale nezadovoljene.

U radu sa osnovcem, mentor treba podržavati svog malog maturanta da priča o svom problemu, istražiti problem (npr. da li se javlja inače ili samo u toj situaciji), kako bi ga mogao riješiti, pri čemu mentor ohrabruje i potiče osnovca da priča o sebi, jer je osnovno dati važnost i prostor osnovcu da se izrazi.

Ključna osobina koju mentor treba da razvija je *empatija*, kako bi osnovac-mali maturant mogao osjetiti razumijevanje i podršku da pronade vlastito rješenje konflikta.

III Završni dio

13. Aktivnost „Veliki vjetar puše“ (10 min)

Cilj:

- Poticanje pozitivne atmosfere u grupi

Moderatorske upute: Svi učesnici sjede u krugu, u kojem je jedna stolica manje od ukupnog broja učesnika. Osoba koja nema stolicu stoji unutar kruga i zadaje uputu: „Veliki vjetar puše za sve one koji ...“ (npr. nose farmerke, noćas su spavali manje od 6 sati, su se dosađivali na prethodnoj radionici...), nakon čega sve osobe koje imaju tu karakteristiku, moraju ustati i zamijeniti mjesta, ali tako da ne smiju sjesti na susjedne stolice sa svoje lijeve i desne strane. Stolicu pokušava zauzeti i osoba koja je stajala u sredini i zadala uputu. Pošto u krugu nedostaje jedna stolica u odnosu na broj članova, u sredini će uvijek ostati jedna osoba, koja preuzima vođenje igre i postavlja novi uslov. Svaki učesnik smišlja uslov na licu mjesta, vodeći računa o karakteristikama članova grupe.

Radionica 6: Proces druženja

Cilj:

- Osvijestiti korake u procesu druženja sa djetetom
- Razmišljati o zajedničkim aktivnostima u procesu zajedničkog druženja mentora i malog maturanta
- Upoznavanje malog maturanta sa vizijom, misijom, smjerovima, specifičnostima srednje škole iz koje dolazi mentor

Materijal:

- Prilog: Shema-predstavljanje svoje škole
- papiri A5 formata za sve mentore
- flomasteri

Tok radionice

I Uvodni dio

Pozdrav i predstavljanje ciljeva radionice.

14. Aktivnost „Ima li memle u vašim muštiklama?“ (10 min)

Cilj:

- Opuštanje i povezivanje učesnika

Moderatorske upute: Moderator da uputu učesnicima da svi stanu u krug, nakon čega se jedan po jedan, svaki učesnik obraća svom komšiji sa lijeve strane riječima: „Komšija, ima li memle u vašim muštiklama?“. Komšija treba da odgovori: „Nema, ali pitaću svog komšiju“, nakon čega se okrene onome ko sjedi sa njegove lijeve strane i ponovi pitanje. Pitanje i odgovor treba da se izgovore tako da se nikako ne vide zubi dok se govori, i da se osoba ne nasmije. Hajdemo probati!

15. Aktivnost „Aktivnosti u druženju sa djecom“ (20 min)

Cilj:

- Osvijestiti ulogu mentora i razmišljati o aktivnostima koje bi se zajednički mogle realizovati tokom procesa druženja sa malim maturantom.

Moderatorske upute: Voditelj podijeli učesnike u grupe. Svaka grupa ima zadatak da na jedan papir napiše sve aktivnosti koje bi se mogle realizovati sa malim maturantima. Mentori se potiču da pišu sve prijedloge koji im padnu na pamet, bez obzira na to koliko im se činili nevažnima.

Aktivnosti se mogu grupisati po različitim kategorijama npr: podržavajuće, sportske, kulturne, kreativne, humanitarne, školske aktivnosti i slično. Također mogu napraviti i meta-podjelu na individualne i grupne (sa drugom djecom uključenom u projekt) aktivnosti. Slijedi prezentacija plakata.

Pitanja za diskusiju: U diskusiji voditelj može propitivati da li su predložene aktivnosti izvodive, na šta treba paziti prilikom njihove realizacije, da li su sigurne za dijete, da li neko drugi može pripomoći pri njihovoj realizaciji, da li su se prisjetili još nekih aktivnosti i slično.

Komentar/zaključak: Mentor je ispunio cilj ukoliko se osnovac osjeća ugodno za vrijeme druženja sa mentorom, gdje ima priliku učiti, istraživati, saznavati i upražnjavati neke nove korisne i zabavne aktivnosti koje obogaćuju njegovo životno iskustvo, doprinose zdravom razvoju i na kraju pravilnom odabiru budućeg srednjeg obrazovanja.

16. Aktivnost: Predstavljanje svoje škole (30 min)

Cilj:

- Informisati malog maturanta o viziji, misiji, smjerovima, načinu školovanja, politici, tradiciji, specifičnostima srednje škole iz koje dolazi mentor.

Moderatorske upute: Slijedeći šablon sheme mentor treba na najreprezentativniji način predstaviti svoju školu i ponuditi što više informacija malom maturantu. Na taj način, osnovci će iz prve ruke, dakle od učenika i učenica, saznati kako je školovati se u svakoj od njih te moći procijeniti zadovoljava li pojedina škola njihove interese i mogućnosti.

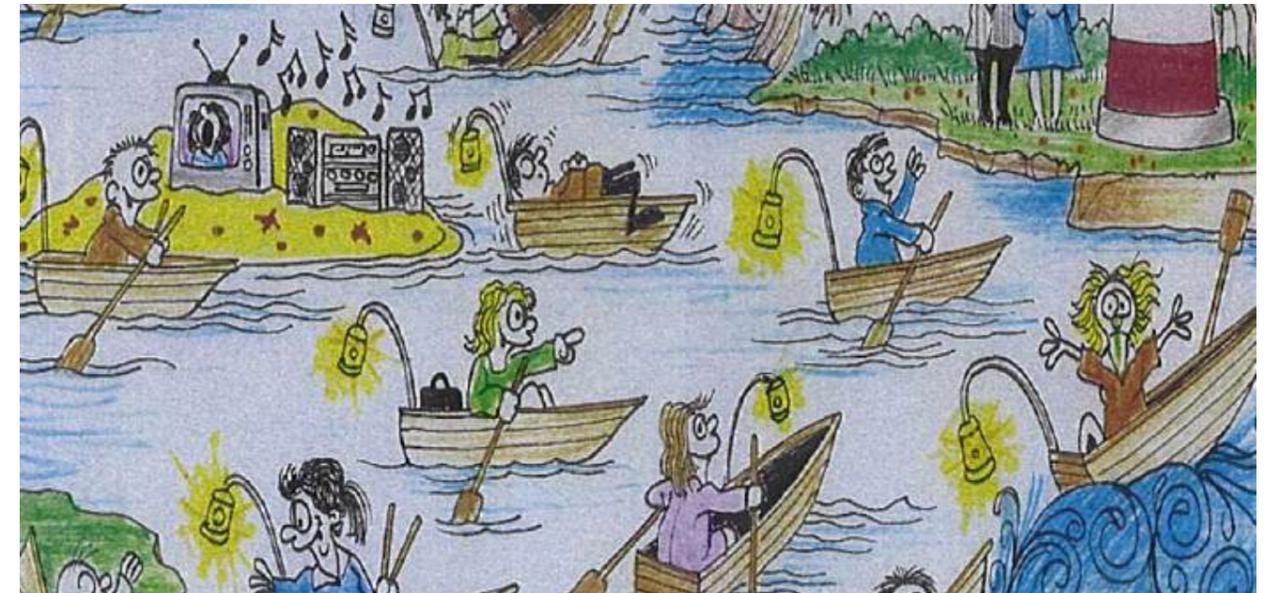
Svaki mentor predstavlja svoj plakat.

Pitanja za diskusiju: Prilikom prezentacije, voditelj propituje odgovore navedene na plakatima i konfrontira ih sa realnošću, potrebama tržišta rada, radne snage... Nakon toga potiče grupnu diskusiju, postavljajući učesnicima pitanja kako im je bilo raditi ovu vježbu; da li su nailazili na određene poteškoće; da li postoji nešto što nisu znali o svojoj školi?

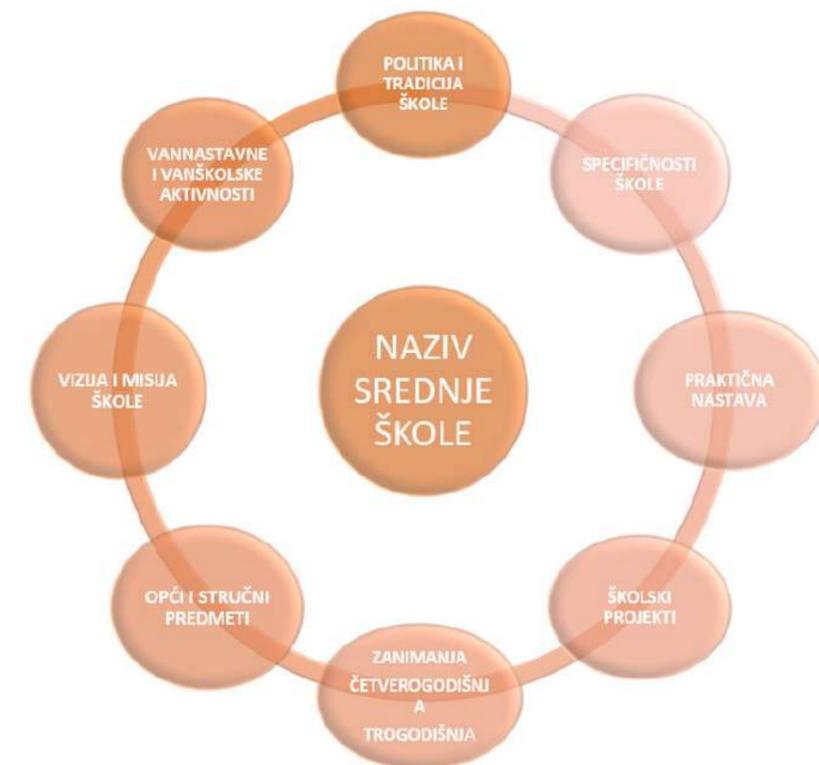
Komentar/zaključak: Cilj ove vježbe je da učesnici još jednom, na konkretnom primjeru nastoje objediniti sva znanja koja su stekli o školi tokom određenog obrazovnog perioda te se što bolje pripremiti za druženje sa svojim *novim prijateljem*.

RADNI LISTOVI UZ RADIONICE

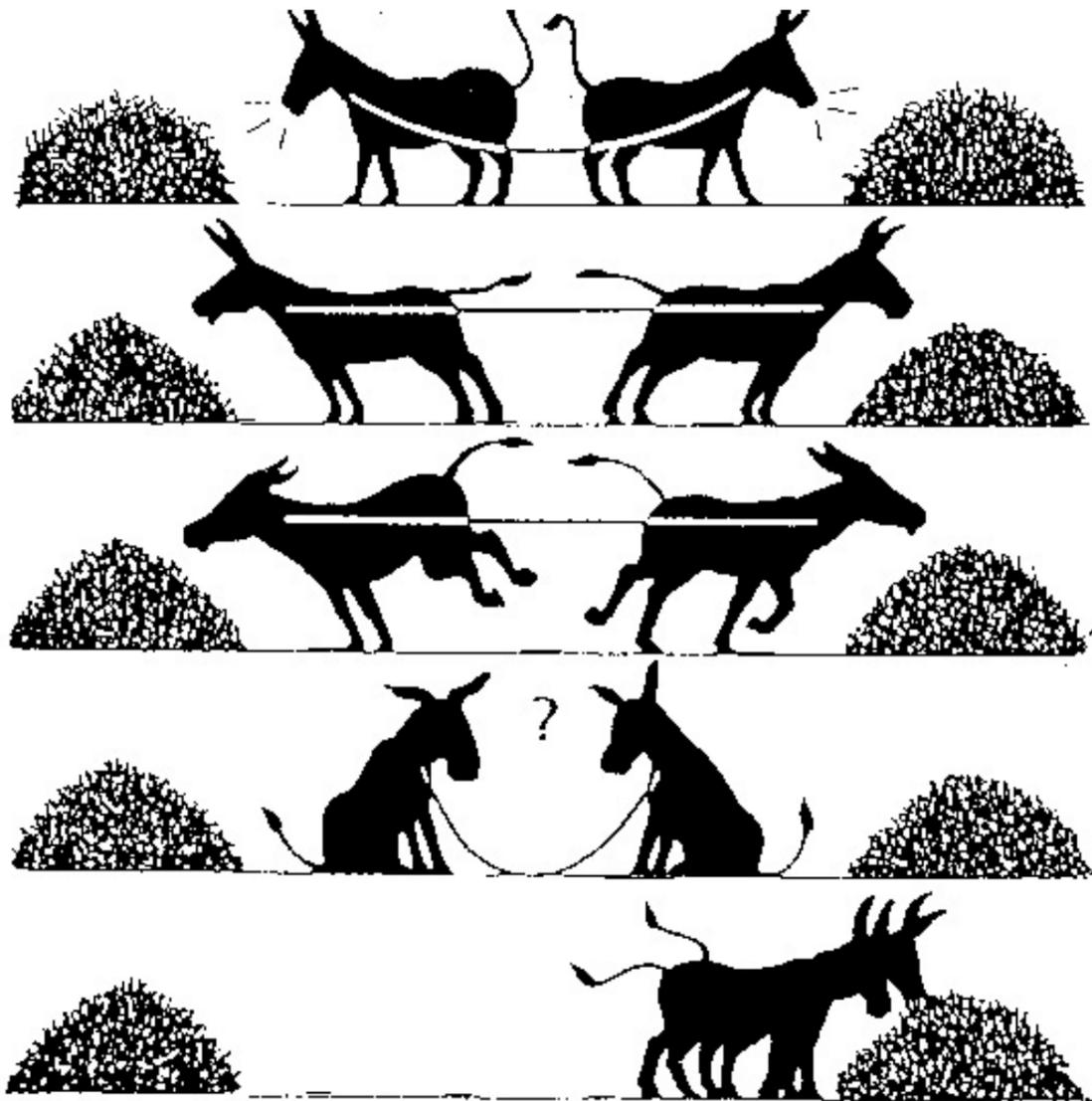
Plakat: Model čamca

Prilog: Predstavljanje svoje škole

Prilog: "Slika magarca"

1. ŽELJE
2. POTREBE
3. PROBLEMI
4. NAČIN RJEŠAVANJA
5. SVI ZADOVOLJNI
6. PROBLEM RIJEŠEN

Radni list: Intuicija i opažanja

U paru i bez riječi sjedite jedno naspram drugoga. Napiši njeno/njegovo ime:

IME _____

- Najdraža vrsta muzike _____
- Najdraža domaća životinja _____
- Najdraže jelo _____
- Najdraža boja _____
- Najdraži hobi _____
- Najdraža vrsta filmova _____
- Najdraži sport _____
- Najdraža vrsta knjiga _____

Leđima okrenuti jedni drugima napišite svako na svoj list:

- Boju njenih/njegovih očiju _____
- Boju njenih/njegovih cipela _____
- Nosi naočale? _____
- Nosi nakit (prsten, naušnice, narukvica, lančić) _____
- Nosi sat? _____
- Boja njenog/njegovog džempera/majice _____
- Boja kose _____
- Na njoj/njemu sam najprije primijetio/la _____

Kad oboje završite provjerite svoju intuiciju i opažanje! 📌

Radni list: Očekivanja učesnika projekta

MENTOR

Zašto želim biti mentor?	Kakav mentor želim biti?
Šta očekujem od mentorskog rada?	Čega se bojim u vezi sa mentorskim radom? Čega se bojim u odnosu sa svojim malim maturantom? Šta ne želim da se u tom odnosu dogodi?

ZA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE

Zašto želim imati mentora?	Kakav želim biti u odnosu na mentora?
Šta očekujem od odnosa sa mentorom i mentorskim radom?	Čega se bojim u procesu druženja sa svojim mentorom? Šta ne želim da se u tom procesu dogodi?

RODITELJ/STARATELJ

<p>Zašto želim da moje dijete ima mentora?</p> <p>Zašto želim da moje dijete bude mentor?</p>	<p>Kakav roditelj (kao dio ovog projekta) želim biti?</p>
<p>Šta očekujem od svog djeteta i cijelog projekta?</p>	<p>Čega se bojim u procesu implementacije mentorskog programa? Čega se bojim u odnosu mali maturant - mentor? Šta ne želim da se u tom odnosu dogodi?</p>

KOORDINATOR

<p>Zašto želim biti koordinator projekta?</p>	<p>Kakav koordinator želim biti?</p>
<p>Šta očekujem od implementacije projekta?</p>	<p>Čega se bojim u vezi sa implementacijom projektnih aktivnosti?</p>

Radni list: Prvi put

Prisjetite se sljedećih situacija i razmislite:

Situacija	Kakva su bila očekivanja?	O čemu ste razmišljali?	Koje emocije su bile prisutne?	Kako ste se ponašali/šta ste radili?
Prvi školski dan u srednjoj školi				
Prvi sastanak sa direktorom/ pedagogom škole				
Prvi put na javnom nastupu				
Prvi put na moru bez roditelja				
Prvi put				
Prvi susret.....				

KAKO KORISTITI PROGRAM ZA TRENING TRENERA

Ovaj trening olakšava i usmjerava rad sa učenicima koji žele biti mentori. Ovo su kratke smjernice za uvođenje uspješnog programa za obrazovanje učenika stručnih škola koji imaju želju raditi sa učenicima osnovnih škola. U njemu su utvrđene faze i program edukacije učenika. Ponuđena struktura se može koristiti na više nivoa učešća i obuhvata širok spektar pitanja. Upoznavanjem svojih mogućnosti i ograničenja na odgovarajući način učesnici će prilagođavati svoje ponašanje i napredovanje u spoznavanju svijeta oko sebe.

U konceptu je opisan primjer programa za dvodnevni trening koji prolaze pedagozi srednjih stručnih škola a koji kasnije isto prolaze sa učenicima.

Predloženi program se bazira na iskustvu čitavog niza radionica rada sa učenicima osnovnih, srednjih škola i studenata fakulteta.

Program za trening trenera koji je utvrđen za ovu radionicu obuhvata cijeli niz aktivnosti koje će učesnici kasnije u cijelosti primijeniti i na trening za mentore.

U popratnim materijalima dat je detaljan prikaz radionica za trening mentora koje će stručni saradnici realizovati u svojim školama. Treninzi će se planirati u skladu sa tehničkim i prostornim uslovima škole. Poželjno bi bilo da se radionice organizuju na način da se rade u blok časovima kako bi se efikasnije mogli postići zadani ciljevi treninga. Ukoliko se bude u mogućnosti organizovati u sklopu blok časova ili npr. neko bude imao u vidu drugi način organizacije radionica, ona se može podijeliti i u tri segmenta kako je navedeno u primjeru ispod. Bez obzira koji način organizacije rada da se izabere, jako je važno da se prati emocionalna klima i opterećenost grupe.

Korištena literatura

1. Stariji brat, starija sestra, Standardi za implementaciju projekta, Mreža Stariji brat, starija sestra BiH, Sarajevo/Tuzla, februar/veljača 2012.
2. Stariji brat, starija sestra, Priručnik za uvodnu edukaciju volontera, Mreža Stariji brat, starija sestra BiH, Sarajevo 2009.

POTVRDA

O UČEŠĆU NA JEDNODNEVNOM TRENINGU

JAČANJE KAPACITETA STRUČNIH SARADNIKA U OSNOVNIM ŠKOLAMA ZA IMPLEMENTACIJU VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA „Moje znanje-tvoje buduće zvanje“

u trajanju od 5 sati

Ciljevi treninga:

- davanje tačnih informacija u vezi sa implementacijom i praćenjem svake pojedine aktivnosti u okviru vršnjačkog mentorskog programa
- bolje shvatanje koncepta, cilja i zadatka vršnjačkog mentorskog programa koji će se implementirati u školama
- razvijanje umijeća komuniciranja i timskog rada
- sticanje umijeća koja će omogućiti primjenu niza aktivnosti, vježbi i interaktivnih metoda koje će se koristiti u treningu

Mostar, 4.12.2018. godine

dr.sc. Rašid Hadžović

Ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Prilog 3.

Uz podršku

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
i projekta Stručno obrazovanje u BiH

Implementirano od strane
giz German Cooperation
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

POTVRDA

O UČEŠĆU NA DVODNEVNOM TRENINGU

TRENINGU TRENERA (TOT) U OKVIRU VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA „Moje znanje-tvoje buduće zvanje“

u trajanju od 10 sati

Ciljevi treninga:

- davanje tačnih informacija u vezi sa implementacijom i praćenjem svake pojedine aktivnosti u okviru vršnjačkog mentorskog programa
- bolje shvatanje koncepta, cilja i zadatka vršnjačkog mentorskog programa koji će se implementirati u školama
- razvijanje umijeća komuniciranja i timskog rada, ali i preuzimanja odgovornosti za određene aktivnosti
- sticanje umijeća koja će omogućiti primjenu treninga s mentorima uz niz aktivnosti, vježbi, interaktivnih metoda koje će se koristiti u treningu

Mostar, 6.12.2018. godine

dr.sc. Rašid Hadžović

Ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta
Hercegovačko neretvanskog kantona

Prilog 4.

Uz podršku

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH
i projekta Stručno obrazovanje u BiH

Implementirano od strane
giz German Cooperation
Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

Vršnjački mentorski program „MOJE ZNANJE - TVOJE BUDUĆE ZVANJE“

Za učenike osnovnih škola:

Na putu si izbora nastavka školovanja, ali ne znaš koju srednju školu odabrati?
Nisi siguran/na u opis ponuđenih zanimanja i škola?
Imaš sklonosti ka stručnim/strukovnim i tehničkim zanimanjima i želiš savjete iz prve ruke?
Želiš razgovor s osobom tvojih godina, koja već pohađa neku stručnu/strukovnu ili tehničku školu?

Za mentore, učenike škola srednjeg stručnog/strukovnog obrazovanja:

Imaš dobro iskustvo s odabirom srednje škole koje želiš podijeliti s drugima?
Želiš se družiti, a pri tom biti društveno koristan?
Želiš proći kroz kratku obuku za mentore?

Prema vašim potrebama kreiran je jedinstven vršnjački mentorski program u koji su uključeni vaši školski pedagozi i razrednici s ciljem da se učenicima završnih razreda osnovnih škola pruži pomoć pri karijernoj orijentaciji. Ovo je jedinstven vid podrške pri odabiru zanimanja i srednje škole.

BUDI I TI DIO VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA I PRIJAVI SE! KAKO?

- Obrati se svom razredniku ili školskom pedagogu.
- Popuni prijavni obrazac i očekuj svog učenika/icu osnovne škole ili mentora- skoro pa vršnjaka.
- U isto vrijeme se prijavljuju učenici osnovnih, ali i škola srednjeg stručnog/strukovnog obrazovanja, koji su spremni da te uvedu u svoj svijet znanja.
- Mentori prolaze i kroz kratke obuke kako bi ti što bolje mogli približiti svoje zanimanje i svoju školu, a vodit će i evidenciju druženja.
- Kroz 3- 5 sastanaka s mentorom upoznat ćeš novo zanimanje, školu, firme koje ti nude mogućnost zaposlenja i napredovanja u struci.
Dok se družite, možete sami osmisliti neke zanimljive i korisne sadržaje za konačnu odluku.

U konačnici, svi smo dobitnici:

- Učenici osnovnih škola i njihovi roditelji, jer su zadovoljni svjesnim odabirom nastavka školovanja.
- Mentori, jer se po prvi put okušavaju u ulozi mentora, jer prolaze kroz obuku koja će im koristiti u nastavku školovanja ili rada, jer će osjećati zadovoljstvo što su doprinijeli jednoj od najvažnijih odluka koju mlada osoba može donijeti.
- Škola, jer će rjeni budući učenici imati informaciju i motivaciju.
- Privreda/Gospodarstvo, jer se u skladu s realnim potrebama vrši obrazovanje učenika za budućnost.
- Društvo, jer u njemu žive sretni mladi ljudi koji su se svjesno odlučili za nastavak školovanja i za zanimanje u skladu s afinitetima!!!

p.s. Na kraju te očekuje i potvrda kao dokaz da si dio mentorskog programa.

Zato prijavi se i saznaj sve o vršnjačkom mentorskom programu
„Moje znanje-tvoje buduće zvanje“!

Prilog 5.

!!!ROK ZA PRIJAVU:

PRIJAVNI OBRAZAC ZA MENTORE/ICE U VRŠNJAČKOM MENTORSKOM PROGRAMU "MOJE ZNANJE-TVOJE BUDUĆE ZVANJE"

Ime	
Prezime	
Datum rođenja	
Adresa stanovanja	
Fiksni telefon	
Mobitel	
Email	
Naziv škole	
Razred	

1. Iz kojih razloga si se odlučio/la da upišeš ovu srednju stručnu školu i smjer
.....? Molim, navedi 3 - 5 razloga?

2. Za koje predmete pokazuješ poseban interes?

3. Kako si saznao/la za vršnjački mentorski program „Moje znanje-tvoje buduće zvanje?“

4. Šta planiraš nakon završetka srednje stručne škole?

Prilog 6.

5. Koji su tvoji razlozi za prijavu u programu "Moje znanje-tvoje buduće zvanje"?

6. Koja su tvoja očekivanja od mentorskog rada i samog Programa?

7. Šta je najvažnije da učenik/ca dobije kroz druženje s tobom?

8. Navedi neke svoje posebne sklonosti i interesovanja koja imaš, hobije kojima se baviš, treninge koje pohađaš i sl.

OBAVEZNO ZA RODITELJE/STARATELJE:

Ja,, roditelj/staratelj djeteta
saglasan sam da moje dijete učestvuje u vršnjačkom mentorskom programu „Moje znanje-tvoje buduće znanje“

Datum: Potpis mentora/ice:

PRIJAVNI OBRAZAC ZA UČENIKE/ICE OSNOVNIH ŠKOLA U PROJEKTU "MOJE ZNANJE-TVOJE BUDUĆE ZVANJE"

Ime	
Prezime	
Datum rođenja	
Adresa stanovanja	
Fiksni telefon	
Mobitel	
Email	
Naziv škole	
Razred	

1. Za koje predmete u školi pokazuješ poseban interes?

2. Da li si već razmišljao/la o tome koju srednju školu izabrati ?

DA (Navedi koju,)

NE

Zbog čega je baš ta škola tvoj izbor?

3. Da li postoje neke nedoumice vezano za odabir prave škole za tebe i ako možeš da opišeš na šta se konkretno one odnose?

4. Šta misliš o stručnim zanimanjima?

5. Brojevima od 1 do 6 poredaj sljedeća zanimanja kojima bi dao/la prednost ili prioritet pri odabiru srednjeg obrazovanja? (broj upiši na crticu)

..... Elektro i IT zanimanja Turizam i ugostiteljstvo Građevinska zanima **Prilog 7.**
..... Mašinsko-saobraćajna zanimanja Poljoprivredna zanimanja Tekstilna zanimanja

EVALUACIJSKI IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI VRŠNJAČKOG MENTORSKOG PROGRAMA "MOJE ZNANJE-TVOJE BUDUĆE ZVANJE"

Podaci o školi i mentorskim parovima:

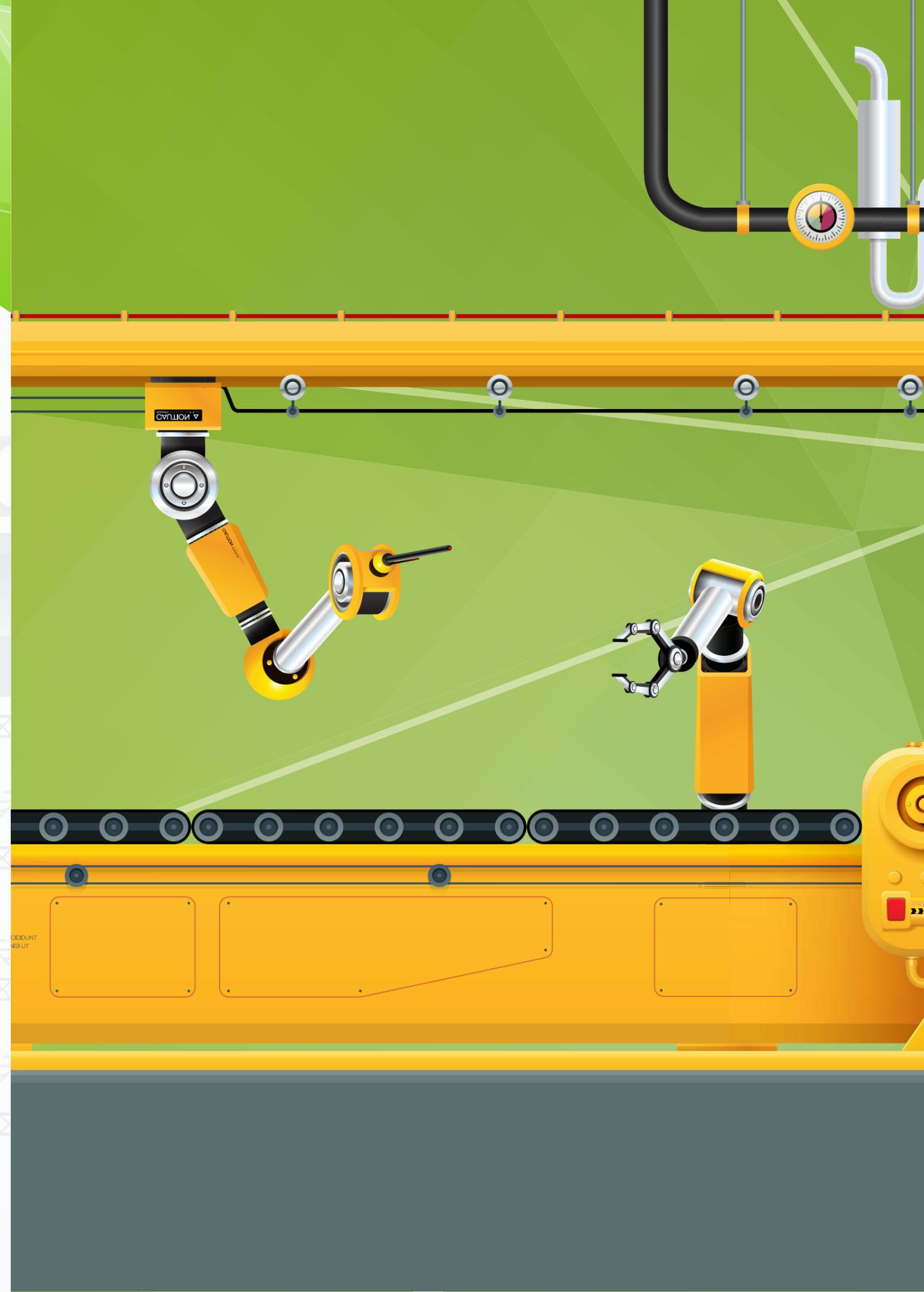
Ukupno organizovano _____ mentorskih druženja sa _____ mentorskih parova.

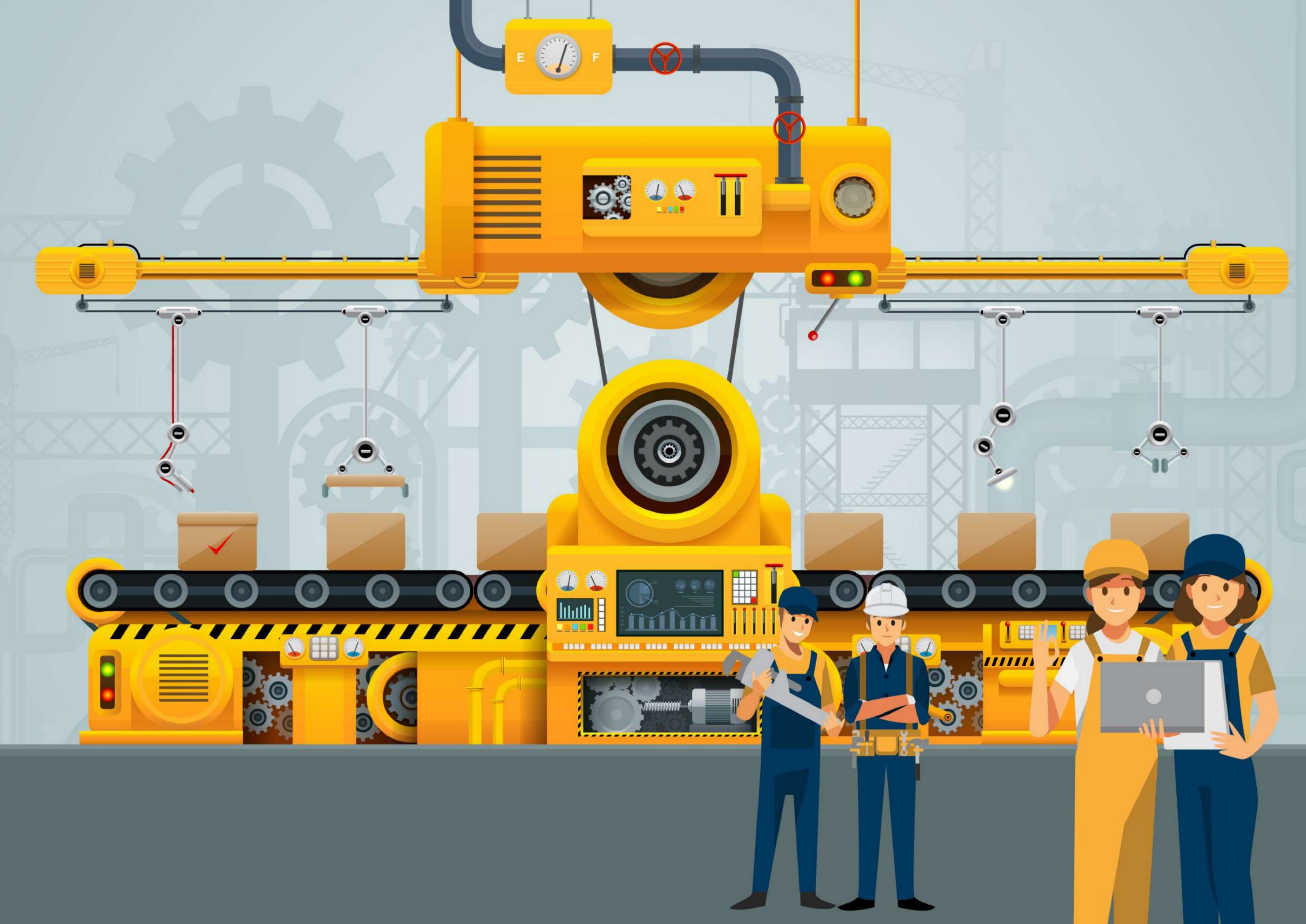
Posebno pozitivno iskustvo prilikom provođenja mentorskog programa:

Prijedlog za unapređenje programa:

Generalni komentar:

Prilog: do pet odabranih fotografija i/ili postova za facebook ili iz medija

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Business location

Bonn and Eschborn, Germany

Project „TVET in BiH“

Splitska 7, 71 000 Sarajevo

Bosnia and Herzegovina

T + 387 33 223 785

F + 387 33 200 494

www.giz.de

On behalf of the

Federal Ministry for Economic Cooperation and Development